

Sosiaalivakuutus

Kela [®]

4 • 2006

Reseptikirjoituskäsi

”Uusien ja kalliiden lääkkeiden käyttäminen nykyisellä rahoituspohjalla myös tulevaisuudessa on mahdollista vain, jos toimivalla kustannusten hallintajärjestelmällä voidaan kohdentaa nämä lääkkeet niille, jotka siitä todella hyötyvät ja niitä välttämättä tarvitsevat. Tässä apuna tarvitaan onnistunutta politiikkaa lääkkeen määräämiskäytäntöjen kehittämiseksi, sillä rahoitusongelma ei ole ratkaistavissa yksin hallinnollisilla lääkkeiden hinnoittelua ja korvattavuutta säätelevillä toimilla.”

Tämä on lainaus Lauri Pelkonen liseniaattitutkimuksesta, jossa hän selvitti kolesterolilääkkeiden hintoja ja korvattavuutta eri EU-maissa.

Sitaatti johdattelee potilaan ajattelemaan lääkärin ”reseptikirjoituskätä”.

Aina kun mahdollista lääkäri voisi jättää reseptin kirjoittamatta. Se on selvää kaikille.

Aina kun mahdollista lääkäri voisi myös – jos lääkehoito on välttämätön – tarttua kynäänsä ja kirjoittaa halpaa lääkettä. Sekin on selvää, ja moni tekeekin niin.

Rinnakkaislääketeollisuus ry:n teettämän tutkimuksen mukaan suomalaiset yleislääkärit luottavat geneeristen lääkkeiden laatuun. Merkittävä osa heistä kannattaa niiden käytön lisäämistä osana terveydenhuollon säästötoimenpiteitä.

Tutkimukseen vastanneet kirjoittavat kuitenkin keskimäärin neljä reseptiä kymmenestä suoraan geneeriselle lääkevalmisteelle. Yksikään vastaaja ei sanonut kirjoittavansa kaikkia 10 reseptiä suoraan edullisemmille lääkevalmisteille.

Silti jotenkin tuntuu siltä, ettei tämä lääkekustannusten hillintä nyt ihan pelkkä alkuperäinen versus rinnakkaislääke -ongelma ole, vaikka tietysti paljolti sitäkin.

Potilaana minulla risteilee ristiriitaisia ajatuksia.

Minulle nimittäin kävi niin, että lääkeyritys oli ottanut kesken kuuriani Kelan peruskorvausten piiristä pois vitamiinivalmisteeseen, jota tilapäisesti jouduin syömään erään lääkkeen hankalien sivuvaikutusten vuoksi. Uusiessani vitamiinireseptiä lääkäriini kertoi minulle tilanteen ja ehdotti vastaavaa toisen firman, vielä Kelan peruskorvauksen piirissä olevaa vitamiiniä. Ilahtuin. Tunsin sydämessäni, että lääkäriini otti minut, potilaan, hienosti huomioon. Kukkaroani myöten.

Mutta tekikö hän väärin yhteiskuntaa kohtaan? Hänhän olisi voinut kirjoittaa entiseen malliin vanhalle vitamiinille jatkoreseptin ja vasta apteekissa olisin tullut huomaamaan, että maksankin koko potin itse - eikä yhteiskunnan kukkarosta olisi tarvittu euroakaan. Säästöä siis yhteiskunnalle!

Toivottavasti tällaista lääkärin potilasystävällistä reseptikirjoituskättä ei tarkoiteta tuolla säästötalkoissa apuna tarvittavalla ”onnistuneella politiikalla lääkkeen määräämiskäytäntöjen kehittämiseksi”.

Lääkäriini oli muuten poikkeuksellisen valveutunut. Lääkeyritykset eivät nimittäin yleensä hiiskahdakaan poistaessaan lääkkeitä korvattavuuden piiristä. Muutoksia tapahtuu niin tiuhaan tahtiin, että lääkäreiden on vaikea pysytellä vauhdissa, potilaista nyt puhumattakaan.

sosiaalivakuutus

**Kelan julkaisema
sosiaali- ja terveysturvan aikakauslehti**

**FPAs tidskrift om social
trygghet och sjukförsäkring**

**A journal focusing on issues of social
and health protection published
by the Social Insurance Institution
of Finland**

Sosiaalivakuutus 4. 2006
44. vuosikerta | 44 årgången | Volume 44

Julkaisija | Utgivare | Publisher
Kansaneläkelaitos
PL 450, 00101 Helsinki
020 43 411
www.kela.fi

Päätoimittaja
Huvudredaktör | Editor in chief
Hilkka Nakari

Toimituksen sihteeri
Redaktionens sekreterare
Editorial assistant
Christel Stenström
020 434 1459

Toimitussihteeri
Redaktionssekreterare | Assistant editor
Hilkka Arola

Taitto | Layout
Jari Mattila

Kansi | Omslag | Cover
Mauri Helenius

Paino | Tryck | Printed by
Kainuun Sanomat Oy
ISSN 0584-1410

Sosiaalivakuutus-
lehden aineisto on
vapaasti lainattavissa
mainitsemalla lähde.
Kirjoituksissa esiintyvät
kannanotot eivät
välttämättä vastaa
Kansaneläkelaitoksen
kantaa.
Sosiaalivakuutus
ilmestyy kuutena
numerona vuodessa.
Lehden vuosikerta
maksaa 20 €.

Tidskriften
Sosiaalivakuutus
får citeras med
angivande av källan.

Tidskriften
utkommer med sex
nummer om året.
Prenumerationspris
20 €/år.

Permission is granted
to quote from this journal
with the customary
acknowledgement of
the source.
The Sosiaalivakuutus
comes out six times a year.
(20 € a year)

Ei mitään nappikauppaa

4

Perheystävällistä työnantajaa
arvosetaan

20

Painopiste tulevaisuuteen
lapsiperheitä tuettaessa

30

Kunnan naisten kunto heikkeni

42

4. 2006

1 Pääkirjoitus: Reseptikirjoituskäsi

4 Ei mitään nappikauppaa Asiantuntijana hallitusneuvos Lauri Pelkonen, STM

6 Uutiset

10 Selkeyttävät Kelan vammaiseturussäädökset voimaan vasta 2008

Kirjoittaja lääkäritutkija Lauri Virta, Kela

14 Vammaistuen kustannuskriteeri saattaa olla tarpeeton

Asiantuntijana johtaja Helena Pesola, Kela

16 Kelan tutkimus tarpeellista ja vaikuttavaa Kirjoittaja Henrik Jussila, Kela

18 Työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyminen vähentyisi yhteisvoimin

Asiantuntijana lääket.tri Minna Karpansalo, Medivire Oy

20 Perheystävällistä työnantajaa arvostetaan

Asiantuntijana kastatustieteen tri Tuula Piensoho, Palmenia

24 Kolumni: Valitusta Kirjoittaja vastaava tutkija Tuula Helne, Kela

26 Katse työupuneen perheeseen

Asiantuntijoina projektipäällikkö Terttu Pakarinen ja tutkija Leila Peiponen, AUVO-projekti

28 Köyhien lapsella yhä köyhemmät eväät

Asiantuntijana professori Veli-Matti Ritakallio, Turun yliopisto

30 Painopiste tulevaisuuteen lapsiperheitä tuettaessa

Asiantuntijana terveystiet. tri Kaarina Sirviö, Savonia

33 Kuntoutus merkittävä osa ammatillista kasvua ja työhyvinvointia

38 Kotitalousvähennyksen työllistää kustannustehokkaasti

Asiantuntijana neuvotteleva virkamies Jarmo Palm, työministeriö

40 Mielialataidot-kurssi sopii opintojen yhteyteen

42 Kunnan naisten kunto heikkeni

Asiantuntijana tutkimusprofessori Jussi Vahtera, Työterveyslaitos

44 Kaikkien Kela: Asiakkaiden segmentointia vai yksilöllistä palvelua

Asiantuntijana tutkija Hannu Mattila, Kela

46 Sammandrag

48 Summary

Ei mitään nappikauppaa

Lääkekustannusten hallinnassa lääkäreillä on keskeinen rooli. Myös maiden välinen tiedonvaihto on tärkeää.

■ TEKSTI **HENRIK JUSSILA**, SUUNNITTELIJA, KELA, henrik.jussila@kela.fi

● Markkinataloudessa yritysten ensisijainen tavoite on tuottaa voittoa. Tämä pätee myös lääkeyrityksiin, jotka ovat valmistamiensa tuotteiden ja yhteiskunnan valvonnan takia kuitenkin

erilaisessa asemassa kuin monet muut yritykset.

Kansanedustaja ja tuleva Lääketeollisuus ry:n toimitusjohtaja Suvi-Anne Siimes arvioi Suomen Lääkärilehdessä

(23/2006) lääketeollisuuden toimivan ”yhteiskunnan nivelkohdassa, jossa markkinatalous ja kova kaupallinen kilpailu yhdistyvät erittäin tarkasti säädeltyyn yhteiskunnalliseen toimintaympäristöön”.

Tähän yhteiskunnan nivelkohtaan on tutkimuksellisen katseensa kohdistanut myös **Lauri Pelkonen**, jonka lisensiaatitutkimus ”Lääkekustannusten hallintastrategiat EU:ssa” hyväksyttiin toukuussa Turun yliopistossa osana TOPSOS-jatkokoulutusohjelmaa.

Otsikon mukaisesti Pelkonen on tutkimuksessaan vertaillut eri Euroopan maissa käytössä olevia keinoja lääkekustannusten hallitsemiseksi.

– Olen ottanut yhden kolesterolilääkeiden ryhmän eli statiinit esimerkiksi, jonka avulla tarkastelen lääkkeiden saataavuus-, hinta-, korvattavuus- ja kulutus-tietoja 12 EU-maassa, kertoo Pelkonen.

– Olen samalla pyrkinyt selvittämään, miten lääkeala oikeastaan toimii ja miten eri maissa on tartuttu alati kasvaviin lääkekustannuksiin.

Lääkekustannukset nousussa

Euroopan unionin jäsenmaissa potilaan tarvitseman lääkehoidon kustannuksista merkittävä osa rahoitetaan julkisin varoin. Lääkekustannukset ovat viime vuosina kasvaneet kaikissa EU-maissa kansantaloutta nopeammin.

Lääkehoidon kustannusten kasvuvauhti on ollut myös muita terveydenhuollon kustannuksia nopeampaa. Kasvu johtuu sekä lääkkeiden kasvaneesta kulu- tuksesta että siirtymisestä uusien ja kal- liimpien lääkkeiden käyttöön.

– Muiden EU-maiden tapaan ovat yhteiskunnan korvaamat kulut nousseet Suomessakin jatkuvasti, sanoo Pelkonen.

– Vuonna 2004 Kela maksamat lää- kekorvaukset ylittivät miljardin euron rajan. Suomessa avohuollon lääkekustan- nusten osuus on kasvanut noin 16 pro- senttiin terveydenhuollon kokonaiskus- tannuksista.

Viimeaikainen keskustelu lääkekus- tannuksien kasvusta on pitäytynyt kasva- vien kulujen päivittelemisessä. Kulujen takaa löytyy kuitenkin muutakin kuin lääkeyritysten ahneus. Lääkkeillä on pys- tytty luomaan hyvinvointia ja hillitse- mään monien kansansairauksien haitalli- sia seurauksia.

– Pelkosen tutkimat statiinit ovat kansanterveydellisesti tärkeä lääkeyryh- mä, muistuttaa Kelan terveystutkimuksen päällikkö Timo Klaukka.

– Veren kolesterolipitoisuutta alenta- vat statiinit ovat mielenkiintoisia lääkkei- tä myös siinä mielessä, että niiden kus- tannukset ovat talttuneet viime vuosina – samaan aikaan kun niiden käyttö on lisääntynyt.

Lääkekustannuksista puhuttaessa on- kin hyvä pitää mielessä asian monet puo- let. Samalla kun satsaamme lääkkeisiin, saatamme säästää esimerkiksi sairaalahoi- tomaksuissa. Ei ole kuitenkaan epäilystä siitä, etteivätkö lääkekustannukset olisi nousseet huimasti viime vuosina.

Klaukan, Pelkosen ja monien muiden mielestä olisi tärkeää pohtia, miten ra- jalliset voimavarat voidaan käyttää mah- dollisimman tehokkaasti ja miten näillä resursseilla voidaan turvata lääkkeitä tar- vitseville laadukkaat, tehokkaat ja tarpeel- liset lääkkeet.

Tutkimus ja markkinointi maksavat

Lääkeala on tutkimusintensiivinen kor- kean teknologian teollisuuden ala, jonka keskeiset toimijat ovat monikansallisia voittoa tavoittelevia pörssiyrityitä.

Vuonna 2004 lääkkeiden maailman- laajuinen myynti tukkuhinnoin laskettu- na ylitti 550 miljardia dollaria ja 2000- luvulla lääkkeiden myynti on kasvanut lähes 200 miljardilla dollarilla.

Lääkkeiden kehittäminen vaati yrityk- siltä suuria investointeja tutkimukseen ja riskinottoa, joka toisinaan tuottaa tulosta ja toisinaan ei. Tutkimuskulut esitetään usein syynä kohonneille lääkkeiden hin- noille, jotka osaltaan kasvattavat lääkekus- tannuksia.

– Lääkkeiden hinnoittelu EU:n sään- nellyillä markkinoilla on ongelmallis-

ta eikä allekirjoittaisi ihan sellaisenaan väitettä tutkimuskulujen yksinomaisesta vaikutuksesta, sanoo Pelkonen.

– Jos selvitetään lääkeyritysten kulu- rakenteita, ovat esimerkiksi myös mark- kinointikulut huomattavia.

Toisaalta monissa Euroopan maissa lääkkeiden hinnoittelu on säänneltyä ei- vätkä yritykset yksin voi määritellä hin- tojaan.

– Kuluttajahintoihin vaikuttavat vielä verot, tukkujen ja apteekkien osuudet, toteaa Pelkonen.

Keinot ovat monet

Yhteiskunnilla on kolme keskeistä tapaa pyrkiä hallitsemaan lääkekustannuksia. Joko pyritään vaikuttamaan lääkkeiden hintoihin, niiden korvattavuuteen tai lääkkeiden määräämiseen.

Lääkkeiden hinnoittelussa on ensisi- jassa kysymys yhteiskunnan ja lääketeol- lisuuden välisestä neuvonpidosta, jossa ratkaistaan rahoittajien kokonaiskustan- nukset sekä lääkeyrityksen saama tulo.

Lääkkeen korvattavuutta määrittä- essä taas ratkaistaan lääkehoidon kustan- nusvastuun jako potilaan ja yhteiskunnan välillä. Lääkkeen määräämiskäytäntöihin vaikuttamisessa on perimmältään kysy- mys yhteiskunnan ja lääkäreiden välisestä vuorovaikutuksesta.

Pelkosen mielestä lääkkeiden mää- räämiskäytännön merkitys kulujen hal- lintastrategiana kasvaa, koska suuri osa kokonaiskustannusten kasvusta johtuu hänen mukaansa siirtymisestä uusien, jo käytössä olevia lääkkeitä kalliimpien, lääkkeiden käyttöön.

– Jos ajatellaan vielä kustannusten hallintaa, niin esimerkiksi ajan tasalla oleva Euroopan laajuinen yhteinen tieto- pankki lääkkeiden korvattavuuksista sekä hinta- ja kulutustiedoista olisi valtava edistysaskel, maala Pelkonen.

– Siitä olisi suuri apu viranomaisille, jotka ovat mukana hinnanmäärittelyssä, koska se mahdollistaisi todellisen ver- tailun eri maiden välillä. Tällainen tieto- pankki ei taida kuitenkaan olla ihan to- dellinen vielä vähään aikaan. ■

Lauri Pelkosen tutkimus on luettavissa TOPSOS-ohjelman Internet-sivuilla osoitteessa www.soc.utu.fi/sospol/topsos/.

Kuva Nana Uitto

Kela-korvaus helposti suoraan lääkäriasemalla

■ Sairausvakuutuslakiin tullaan lisäämään säännökset sairausvakuutuskorvauksen maksamisesta suoraan palvelujen tuottajalle. Näin toimittaisiin silloin, kun palvelujen tuottaja on perinyt asiakkaalta vain omavastuusuuden. Tietojen saamista ja luovuttamista koskevia säännöksiä muutetaan niin, että tämä suorakorvausmenettely olisi mahdollista. Jatkossa myönteisestä suorakorvausta-pahtumasta annettaisiin asiakkaalle kirjallinen päätös vain silloin, kun tämä sitä pyytää.

Muutokset eivät vaikuta asiakkaitten etuuskien määriin, mutta helpottavat asiakkaan korvauksen saamista Kela-kortilla suoraan lääkäriasemalla. Lisäksi muutos yksinkertaistaa Kelan ja palvelujen tuottajien hallinnollista työtä.

Lait tulevat voimaan 1.1.2007.

Kalleimmista kolesteroli-lääkkeistä korvausta vain reseptimerkinnällä

■ Lääkekorvauksen saamista kahdesta kalleimmasta kolesterolilääkkeestä rajoitetaan 1.10.2006 alkaen. Lipitor- ja Crestor-valmisteista korvauksen saa vain lääkärin reseptiin tekemällä lisämerkinnällä.

Sosiaali- ja terveysministeriön yhteydessä toimiva lääkkeiden hintalautakunta päätti toukokuussa rajoittaa kahden kalleimman kolesterolilääkkeen, atorvastatiinin (Lipitor) ja rosuvastatiinin (Crestor) korvattavuutta. Näillä statiini-valmisteilla hoitokustannukset ovat korkeat suhteessa edullisempien statiinien hintoihin.

Lokakuun alusta alkaen potilaat saavat Lipitor- ja

Crestor-valmisteista korvausta vain, jos he sairastavat vaikeahoitoista rasva-aineenvaihdunnan häiriötä ja lääkäri on tehnyt siitä merkinnän lääkemääräykseen. Reseptin kohdassa "Lääkärin perustelut" on oltava merkintä "vaikeahoitoinen rasva-aineenvaihdunnan häiriö". Rajoitus koskee myös aikaisemmin kirjoitettuja lääkemääräyksiä.

Vaikeahoitoisuudella tarkoitetaan sitä, että kysymyksessä on korkean riskin potilas, jonka hoidossa ruokavaliolla, laihdutuksella ja edullisemmilla kolesterolilääkkeillä (fluvastatiini, lovastatiini, pravastatiini tai simvastatiini) ei ole saavutettu toivottavaa kolesterolitasaota tai niitä ei voida käyttää lääkkeiden haitta- tai yhteisvaikutusten takia.

Uusi käytäntö koskee sekä lääkkeen peruskorvausta (42 %) että erityiskorvausta (72 %). Crestor on peruskorvattava valmiste ja Lipitor peruskorvattava tai erityiskorvattava.

Kela tiedottaa uudesta käytännöstä lääkäreille ja terveydenhuollon palvelujen tuottajille kirjeellä, joka on luettavissa

myös Internet-osoitteessa www.kela.fi > Yritykset ja yhteisöt > Lääkärit ja terveydenhuoltohenkilöstö.

Vuonna 2005 kolesterolilääkkeistä sai korvauksia 474 544 henkilöä. Lääkkeiden kustannukset olivat 113 miljoonaa euroa, mistä summasta Kela korvasi 59 miljoonaa euroa. Käytetyin lipidilääke on simvastatiini, josta sai korvauksia 212 160 henkilöä. Atorvastatiinista korvauksia sai 150 811 ja rosuvastatiinista 55 467 henkilöä.

Lääketieteelliset edellytykset on esitetty Kansaneläkelaitoksen päätöksissä 4.7.2006.

– Rajoitetusti peruskorvattavat lääkkeet:

[http://www.kela.fi/in/internet/liite.nsf/NET/050706084115AJ/\\$File/rp06-7.pdf?OpenElement](http://www.kela.fi/in/internet/liite.nsf/NET/050706084115AJ/$File/rp06-7.pdf?OpenElement)

– Rajoitetusti erityiskorvattavat lääkkeet:

[http://www.kela.fi/in/internet/liite.nsf/NET/050706084239AJ/\\$File/ekr06-7.pdf?OpenElement](http://www.kela.fi/in/internet/liite.nsf/NET/050706084239AJ/$File/ekr06-7.pdf?OpenElement)

Kuva Annika Söderblom

Tsunamista selviytyneiden vointi tutkitaan

■ Tsunamin psykososiaalisten seuraamusten selvittämiseksi Stakes tekee tutkimuksen, jonka tarkoituksena on tuottaa tietoa kriisityön kehittämiseksi ja tehostamiseksi Tietoa kerätään niiltä Kaakkois-Aasian luonnonkatastrofin tsunamin kokeneilta ihmisiltä, jotka evakuoitiin onnettomuusalueelta Suomeen.

Alueelta evakuoitiin Suomeen noin 2 600 henkilöä. Kaakkois-Aasiassa tapaninpäivänä 2004 tapahtuneessa luonnonkatastrofissa menehtyi yhteensä 179 suomalaista. Heistä valtaosa on tunnistettu ja kotiutettu Suomeen.

Kunnista saatujen tietojen mukaan kriisityölle on luotu maassamme rakenteet ja se toimii hyvin. Tästä huolimatta kehittämistarpeita on edelleen. Suomalaisiakin poikkeuksellisen voimakkaasti koskettanut tsunamikatastrofi herätti kysymyksiä siitä, pitäisikö kansallisella tasolla olla joitakin erityisvalmiuksia vastata mahdollisten merkittävien luonnon- tai muiden katastrofien synnyttämään palvelutarpeeseen.

Alle 45-vuotiaiden uupumus on iso riski

■ Nuorten työntekijöiden uupumus voi johtaa työpaikan tai ammatin vaihtoon mm. sosiaali- ja terveydenhuoltoaloilla, joille muutenkin ennustetaan tulevaisuudessa työvoimapulaa. Tämä ilmenee Kuntien eläkevakuutuksen Kuntatyö 2010 -tutkimuksen julkaisusta Lähden uupumuksen tähden?

Selvityksen mukaan kuntatyöntekijät harkitsevat herkästi muutosta työolosuhteisiinsa. Muutosalttiimpia ovat alle 45-vuotiaat, joista jopa 63 % oli harkinnut jatkokoulutusta, yli 57 % työpaikan vaihtoa, noin 43 % alan vaihtoa ja lähes 37 % uudelleen koulutusta toiseen ammattiin. Alle 45-vuotiaista uupuneita ovat erityisesti korkeakoulutetut. Alle 45-vuotiaat ovat valmiimpia suuriin ja pysyviin muutoksiin kuin vanhemmat työntekijät.

Tutkimuksen tekijä eläkeratkaisija Kirsi Kivioja korostaa, että erityistä huomiota tulee kiinnittää paljon kuormittavaa työtä tekevien alle 45-vuotiaiden työolosuhteisiin - jos nimittäin nuoresta työvoimasta halutaan pitää kiinni.

Työyhteisön huono ilmapiiri ja yhteistyöongelmat liittyvät vahvasti uupumukseen. Uupumusta lisäävät myös liian suureksi koettu työmäärä ja työtehtävien liiallinen vaikeutuminen. Hyvän esimiestyön avulla näihin asioihin voidaan vaikuttaa.

Tutkimus on Kirsi Kiviojan lisensiaatintutkimus TOPSOS -sosiaalivakuutuksen huippuasiantuntija koulutusohjelmassa Turun yliopistossa.

Kansaneläkkeet 15 % kaikista eläkkeistä

■ Eläkkeitä maksettiin Suomessa vuonna 2005 noin 18 miljardia euroa. Kelan eläkkeitä siitä oli 15 prosenttia. Eläkkeiden osuus sosiaalimenoista oli 42,5 prosenttia ja bruttokansantuotteesta 11,6 prosenttia. Vanhuus-, työkyvyttömyys- tai työttömyyseläkkeellä oli viime vuoden lopussa 1 197 800 henkilöä, joista 86 300 sai pelkkää kansaneläkettä.

Tiedot ilmenevät Kelan taskutilastosta, joka on tiivis tietopaketti Kelan maksamista etuuksista ja niiden saajista. Mukana

on vertailutietoa myös muusta sosiaaliturvasta. Maksuton taskutilasto julkaistaan vuosittain viidellä kielellä (suomi, ruotsi, englanti, saksa, ranska) sekä painettuna että Internetissä osoitteessa <http://www.kela.fi/tilasto> > Verkkotilastot > Taskutilastot.

Kela maksoi vuonna 2005 erilaisina etuuksina 10,4 miljardia euroa. Arvio tälle vuodelle on 10,6 miljardia. Vuoteen 2004 verrattuna eniten kasvoivat sairausvakuutusetuudet ja eniten vähenivät työttömyysturvaetuudet.

Palveluyritykset varauksellisia heikossa työmarkkina-asemassa oleva kohtaan

■ Yksityiset palvelualan yritykset asennoituvat varauksellisesti heikossa työmarkkina-asemassa olevien työllistämiseen. Kielteisimminkin suhtaudutaan vajaakuntoisten ja vammaisten henkilöiden palkkaamiseen.

Tämä ilmenee Kuntoutussäätiön tekemästä työministeriön tilaamasta tuoreesta tutkimuksesta. Tutkijat Mika Ala-Kauhaluoma ja Kristiina Härkäpää selvittivät, miten yksityisen palvelualan yritykset työllistävät heikossa työmarkkina-asemassa olevia sekä millaisia kokemuksia yrityksillä on.

Uusia työntekijöitä rekrytoineista yrityksistä 55 prosenttia oli palkannut myös heikossa työmarkkina-asemassa olevia työnhakijoita. Fyysisesti vammaisen, kehitysvammaisen tai mielenterveyskuntoutujan oli kuitenkin palkannut vain 2–4 prosenttia yrityksistä. Ammattikoulutusta vailla olevat nuoret olivat suurin yksittäinen työllistetty ryhmä: 44 prosenttia yrityksistä oli palkannut uuden työntekijän tästä ryhmästä. Pitkäaikais-työttömiä oli palkannut 22 prosenttia ja maahanmuuttajia 18

prosenttia yrityksistä.

Yli puolet yrityksistä arvioi, että mielenterveyskuntoutujan työllistäminen vaikuttaa yrityskuvaan tai työyhteisöön kielteisesti. Vain 4–15 prosenttia työnantajista katsoi heikossa työmarkkina-asemassa olevien työllistämisen vaikuttavan yrityskuvaan tai työyhteisöön myönteisesti. Myönteisimminkin vammaisen tai vajaakuntoisen työntekijän työllistämiseen suhtautuivat kaupan alan yritykset.

Kun yrityksellä oli kokemusta heikossa työmarkkina-asemassa olevien työllistamisestä, olivat arviot työntekijän työssä suoriutumista, erityisjärjestelyjen tarpeesta ja työkyvystä myönteisempiä. Työnantajien mielestä ohjausta, tukea ja neuvontaa työllistämiseen liittyvissä asioissa ei ole kuitenkaan riittävästä tarjolla.

Kehittämisohjelmista työnantajat kannattivat eniten työ-sopimukseen tehtäviä joustoja ja taloudellista kannustamista sekä työvoimapalvelujen kehittämistä.

Terveytensä heikoksi kokevat päätyvät helpommin työttömiksi

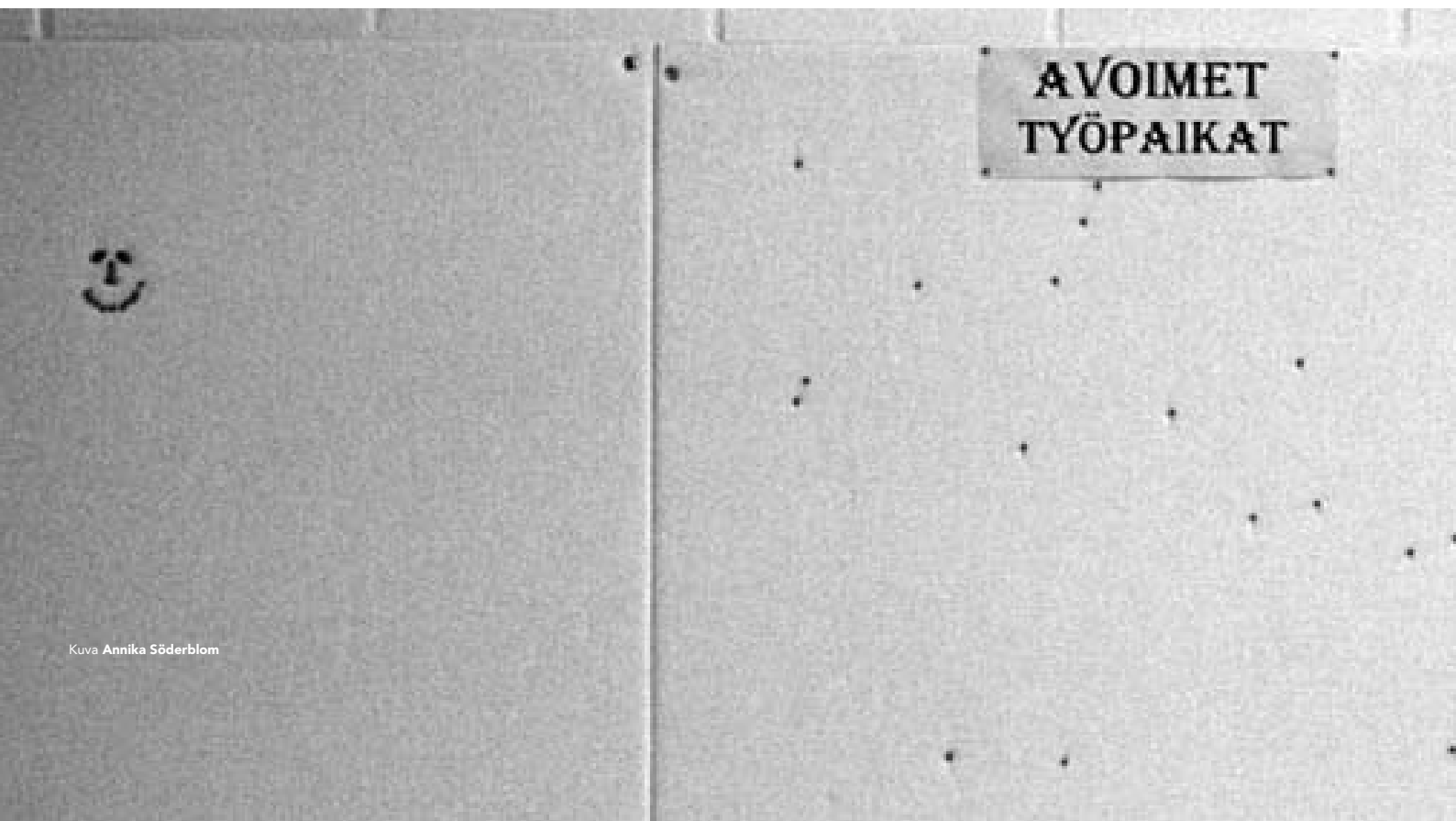
■ Työttömät kokevat terveydentilansa huonommaksi kuin työssä olevat.

- Se ei niinkään ole seurausta siitä, että työttömyyden vaikutuksesta terveydentila heikkenisi. Pikemminkin kyse on siitä, että työttömiksi valikoituu henkilöitä, joiden terveydentila on jo ennestään heikompi, tutkijat Petri Böckerman ja Pekka Ilmakunnas huomasivat.

He esittelivät tutkimuksessaan työttömyyden vaikutusta ihmisten itsensä kokemaan terveydentilaan. He esittelivät tutkimuksensa tuloksia Jyväskylän yliopiston taloustieteiden tiedekunnan taloustutkijoiden seminaarissa kesäkuussa.

Böckerman ja Ilmakunnas hyödynsivät eurooppalaista elin-olotutkimusta, joka on Eurostatin muodostama pitkäaikaisaineisto vuosille 1996–2001. Aineistossa seurataan samoja henkilöitä useamman vuoden ajan.

Henkilöt, jotka joutuvat työttömäksi, kokevat terveydentilansa jo ennen työttömyyttä heikommaksi kuin vertailuryhmän henkilöt, jotka ovat koko ajan töissä. Siten työttömäksi joutuvien ryhmän koettu terveys on heikompi kuin jatkuvasti työllisten, mutta työttömyyden alkamisen jälkeen terveydessä ei tapahdu tilastollisesti merkitsevää muutosta.

Lisääikää sisällöllisiin uudistuksiin

Selkeytettävät Kelan vammaiseturussäädökset voimaan vasta 2008

Tänä keväänä selkeytetyn vammaiseturuslain voimaantulo lykkäytyi: esitys peruutettiin toukokuussa maan hallituksen päätettyä yhdistää lakipaketin toiseen, vuoden 2008 alussa voimaan tulevaan lakiesitykseen.

■ Alkuperäisen kansaneläkelain vahvistamisesta tulee ensi vuonna kuluneeksi seitsemän vuosikymmentä. Sinä aikana lain sisältöä on jouduttu uudistamaan monin paikoin laajasti tai toistuvasti, ja tekstit ovat muodostuneet säädösteknisesti epä johdon mukaisiksi ja paikoin vaikeaselkoisiksi.

Kelan hoitaman toimeentuloturvalainsäädännön selkeytystarpeeseen havahduttiin 1990-luvulla perusoikeussäädösten uudistamisen, Suomen monien

kansainvälisten sopimusten ja syvän taloudellisen laman yhteydessä. Vuonna 1997 selvitysmies Pentti Arajärvi laati laajan ehdotuksen, jonka selkeytystavoitteita sisällytettiin Lipposen ja Vanhasen hallitusohjelmiin.

Kuluvan vuosituhanen puolella sosiaali- ja terveysministeriö ja Kela ryhtyivät valmistelemaan kansaneläkelainsäädännön rinnalla selkeytystä myös Kelan hoitamiin vammaissäädöksiin. Tähän vaikutti ilmeisesti se, että saajamäärältään suu-

rimman vammaiseturuden, eläkkeensaajien hoitotuen, nykysäädökset oli kirjoitettu kansaneläkelakiin vuonna 1988. Hoitotuen edeltäjät, apulisia ja hoitolisä, olivat olleet aikanaan myös kansaneläkkeen osia.

Kahdesta muusta vammaiseturudesta on aikanaan säädetty erillislaeilla: vammaistukilaki laadittiin myös vuonna 1988 ja laki lapsen hoitotuesta jo vuonna 1969. Nuorin vammaiseturus, keliaakikkojen ruokavaliokorvaus, ei saanut omaa lakia, vaan

se kirjoitettiin vuonna 2001 kahteen eri säädökseen, sekä kansaneläkelakiin että vammaistukilakiin.

Kytökset viivyttävät voimaantuloa

Vammaiseturussäädösten selkeytys alkoi usealla lainkytköksellä. Selkeytys haluttiin toteuttaa samanaikaisesti kansaneläkelain selkeytyksen kanssa, mutta siten ettei eläkettä saavan hoitotuesta säädetäisi enää jatkossa kansaneläkelaisia. Tämän

Tulotasolla vaikutusta vammaistuen myöntöön

■ Selkeytyksen ohella ainakin vammaistukisäädökseen tarvitsiin myös sisällöllisiä muutoksia. Päätelmä perustuu Kelan tutkimusosaston äskettäin julkistaman rekisteriselvityksen havaintoon, että vammaistukea hakeneiden tulotasolla on merkitsevä yhteys tuen kohdentumiseen. Vuonna 2002 Kela joutui hylkäämään pienituloisten uusia tukihakemuksia enemmän kuin muiden hakijoiden - suhteessa jopa kaksi kertaa enemmän kuin suurituloisten hakemuksia.

Havaintoa vahvistaa epäsuorasti valtioneuvoston tuoreen vammaispoliittisen selonteon tausta-aineisto, Ilari Keson selvitys. Sen mukaan vammaistukea saaneiden keskimääräiset vuositulot olivat kaikkia kotitalouksia suuremmat lähes koko tarkasteluajanjakson, vuodesta 1990 vuoteen 2003.

Lain mukaan Kelan toimistojen on tukiratkaisuissa pitänyt huomioida, kuinka paljon hakijalle aiheutuu sairaushaittaa,

kuinka usein hän sen perusteella tarvitsee apua, ohjausta tai valvontaa sekä kuinka paljon ne aiheuttavat hänelle jatkuvia kustannuksia. Sairauden on pitänyt myös heikentää hakijan toimintakykyä vähintään vuoden ajan yhtäjaksoisesti.

Kustannukset ja takautuneet päätökset

Kunnan tai Kelan järjestämien kuntoutuspalvelujen lisäksi ja asemesta henkilö voi hankkia toimintakykyään parantavia ja ylläpitäviä palveluja - kuten psykoterapiaa tai fysio- ja toimintaterapiaa - myös yksityissektorilta kustantamalla ne osaksi vammaistuella ja sairausvakuutuksen korvauksilla. Useimmat tukihakemukset Kela ratkaisi takautuneesti, jolloin se huomioi jo aiheutuneita ja hakijan itse maksamia kustannuksia.

Takautuneessa käytännössä vammaistukilain kustannus-

nähtiin vahvistavan hoitotuen vammaisetuusluonnetta.

Toinen kytkös on seuraus pyrkimyksestä yhdistää erilliset vammaisetuussäädökset yhdeksi laiksi. Marraskuun lopussa 2005 hallitus antoi eduskunnalle esityksen kansaneläkelain ja laiksi vammaisetuksista sekä eräiksi niihin liittyviksi laeiksi (HE 209/2005). Lakipaketti ehti kevätkaudella 2006 valiokuntakäsittelyihin asti, ja sen piti tulla voimaan tammikuussa 2007.

Toukokuussa hallitus yllättäen peruutti esityksen päätettyään yhdistää lakipaketin ministeriössä paraikaa valmistettavaan toiseen lakiesitykseen, joka poistaisi kuntien kalleusluokituksen eräistä toimeentuloetuksista vuoden 2008 alussa. Silloin henkilön asuinkunta ei enää vaikuttaisi kansaneläkkeen määrään, ja uudistus nostaisi lähes 500 000 suomalaisen täysimääräistä kansaneläkettä noin 20 euroa kuukaudessa. Tämä kolmas kytkös aiheuttaa sen, että valmiiksi selkeytetty vammaisetuuslaki pääsee voimaan aikaisintaan

tammikuussa 2008.

Säädösteknistä kosmetiikkaa

Selkeytyksen näkökulmasta neljä erillistä vammaisetuutta on perusteltu yhdistää yhteen uuteen lakiin, ja siinä mielessä hallituksen esitys on onnistunut. Aiheeseen perehtymätönkin löytää ja todennäköisesti ymmärtää uudesta laista yhdellä - tai kahdella - lukemiskerralla kaikki ne periaatteet ja perusteet, joita Kelan pitää noudattaa eri vammaisetuuksien toimeenpanossa.

Toisaalta neljän erilaisen vammaisetuuden niputus yhteen lakiin ei ehkä ole viisasta. Etuudet kohdistuvat pitkäaikaissairaille, mutta varsin erilaisissa elämäntilanteissa oleville henkilöille: lapsille, työvoimaan lukeutuville aikuisille, eläkkeensaajille ja keliaakikoille. Todennäköisesti kynnys yksittäisen lain avaamiseen olisi neljän lain pakettiin verrattuna matalampi silloin, kun ilmaantuu jatkokehittämistarpeita eikä niitä voitaisi toteuttaa saman-

aikaisesti kaikkiin etuuksiin.

Monet tekniset muutokset ovat onnistuneita. Hyvä idea on ilmaista jo uuden vammaisetuuslain ensimmäisen luvun ensimmäisessä pykälässä kaikkien vammaisetuuksien yhteiset tavoitteet: "Tarkoituksena on tukea Suomessa asuvan vammaisen tai pitkäaikaisesti sairaan henkilön selviytymistä jokapäiväisessä elämässä, osallistumista työhön tai opiskeluun sekä hänen toimintakykynsä ylläpitämistä, hänen kotona asumistaan, kuntoutustaan ja hoitoaan." Tarkoituksia ei ole säännelty aikaisemmissa vammaisetuuslaeissa eikä kansaneläkelainlaissa, vaan niitä oli sijoitettu lainvalmistelun papereiden eri kohtiin.

Uuden lain alussa määritellään myös keskeisiä vammaiskäsitteitä, kuten mitä etuuksien toimeenpanossa tarkoitetaan toimintakyvyn heikentymisellä, henkilökohtaisilla toiminnoilla sekä ohjauksella ja valvonnalla. Näitä käsitteitä ei ole aikaisemmin määritelty vammaisetuuslain tasolla.

Samaan ryhmään lukeutua avuntarve jätetään kuitenkin määrittelemättä, vai osoitetautiko se ylivoimaiseksi? Avuntarpeen selvittäminen edellyttää monesti asiantuntijasta, jopa moniammatillisen työryhmän arviointia. Käsitteellisesti avunsaanti olisi konkreettisempaa kuin avuntarve, ja korvausnäkökulmasta avunsaannista aiheutuneet jatkuvat kustannukset olisi helppo selvittää ainakin takautuneesti. Avunsaannin käyttöä ratkaisuperusteena heikentää jonkin verran se, että joidenkin palvelujen tarjonnassa on melkoisia alueellisia eroja.

Neljän vammaisetuuden yhdistäminen samaan säädökseen muuttaa myös alkuperäisten etuuksien nimet: lapsen hoitotuesta tulisi alle 16-vuotiaan vammaistuki, vammaistuen uusi nimi olisi 16 vuotta täyttäneen vammaistuki ja eläkkeensaajien hoitotuesta tulisi eläkettä saavan hoitotuki. Ruokavalio- korvaus säilyy ennallaan.

Jälkimmäisen hoitotuen nimeen tulee parannus, kun se viimeinkin muutetaan

kriteeri, jota hallituksen esitys ei muuttanut, voi heikentää pienituloisen henkilön asemaa muihin tuenhakijoihin nähden. Pienituloisen ei pysty hankkimaan terapiapalveluja, jos tulot kuluvat elämiseen, esim. ruokaan, vaatteisiin ja asumiseen. Näin hän ei voi liittää tukihakemukseen tositteita Kelan edellyttämistä toistuvista kustannuksista.

Tämä ei ole yleensä ongelma hyvätuloiselle, kun taas pienituloisen henkilö ei joko hae tukea tai saa hylkäävän päätöksen tukihakemukseensa. On epätodennäköistä, että sairas ja pienituloisen ihminen uskaltautuu hankkimaan ensin velkarahalla itseään hyödyttäviä, muttei aivan välttämättömiä palveluja. Näin varsinkin jos hän saa tietää, kuinka moni vammaistukihakemus on hylätty.

Vammaistukijärjestelmän 16-vuotisen voimassaolon aikana Kela on joutunut vuosittain hylkäämään kaksi viidestä uudesta tukihakemuksesta ja joka viidennen jatkohakemuksen. Nämä hylkäysosuudet ovat selvästi suurempia kuin muiden Kelan hoitamien sosiaaliturvaetuuksien.

Kela maksoi vammaistukea vuoden 2005 joulukuussa runsaalle 12 000 henkilölle. Määrä on vain neljä promillea 16-64-vuotiaasta väestöstä, joka ei saanut työkyvyttömyyseläkettä.

Tukea saaneiden osuus on erittäin pieni, sillä toimintakyvyltään pitkäaikaisesti heikentyneiden, työkyvyttömyyseläkettä saamattomien työikäisten määrä on vähintään kymmenkertainen.

Muutoksiako kustannuskriteeriin?

Vammaistuen pieni saajamäärä ja suuri hylkäysprosentti johtunevat paljolti pienimmän tukimuodon tiukoista myöntämisedellytyksistä. Sekä voimassaolevan vammaistukilain että uuden vammaisetuusesityksen mukaan pienimmän tukimuodon myöntäminen edellyttää kahta ehtoa: pitkäaikaista, olennaista sairaushaikkaa ja kyseisen tukimuodon suuruuksia, jatkuvia kustannuksia. Vuonna 2006 pienin vammaistuki on 78 euroa kuukaudessa. Kustannuskriteeri kytköksineen kaipaa nyt jonkinlaista lainsäädännöllistä uudistusta. ●

Tutkimusraportti Virta L. Havaintoja vammaistuen kohdentumisesta. Kelan tutkimusosasto, Sosiaali- ja terveysturvan selosteita 53/2006. Saatavissa myös sähköisessä muodossa seuraamalla polkua www.kela.fi/julkaisut/tutkimusjulkaisut/tutkimusosaston_muut_julkaisut/2006

yksikkömuotoon. Alle 16-vuotiaan vammaistuki on selvä huononnuksen aikaisempaan sairaan lapsen hoitotukeen verrattuna. Aluksi lasten vanhemmat todennäköisesti vierastavat uuden nimen käyttöä, eivätkä toimintakykyänsä kohtalaisena säilyttäneet kouluikäiset yleensä identifioitu vammaisuuteen.

Myös tukimuotojen nimiin esitetään muutoksia: pienimpiä tukimuotoja olisivat jatkossa perusvammaistuki ja -hoitotuki. Keskimmäisten tukimuotojen nimet säilyvät ennallaan korotettuna vammaistukena ja korotettuna hoitotukena. Erityisvammaistuen ja erityishoitotuen uusia nimiä olisivat ylin vammaistuki ja ylin hoitotuki.

Vammaisasetuussäädösten selkeytys markkinoitiin aikanaan teknisenä muutoksena, eikä niiden sisältöön tavoiteltu uudistuksia, jotka vaikuttaisivat olennaisesti toimeenpanoon. Puolinaiset kosmeettiset muutokset ovat sisällöllisesti riittämättömiä, sillä vammaisasetuksia ei kehitetty 1990-luvulla. Nyt olisi ajankohtaista kehittää jokaista yksittäistä etuutta ruokavaliokorvausta lukuun ottamatta.

Konkreettisiakin sisältömuutoksia

Lakiesitys muuttaisi vammaisasetuksien rahoitusta. Valtio on aikaisemmin rahoittanut kokonaan lapsen hoitotuesta ja vammaistuesta aiheutuneet kustannukset. Myös eläkkeensaajien hoitotuen rahoitusta esitetään jatkossa valtion varoista, eikä enää kansaneläkerahastosta.

Vammaisasetuksien toimeenpanoon esitetään myös muutoksia. Nykyinen 12 kuukauden takautuva hakuaika lyhenisi kuuteen kuukauteen. Uusi aikamäärä on saman kestoisen kuin

nykyisen lapsen hoitotuen rasisusehto: lapsen hoidon ja kuntoutuksen tarpeen tulee jatkua vähintään kuusi kuukautta. Sen sijaan 16 vuotta täyttäneiden jotkut ratkaisut saattavat kohdata uudelta käytännön hankaluutta, kun etuuden maksatuksen alkamisajankohta ja toimintakyvyn heikentymän arvioitu kesto eroaisivat jatkossa olennaisesti toisistaan. Toimintakyvyn heikentymän ehto säilyy ennallaan: sen pitää kestää yhtäjaksoisesti 12 kuukautta.

Ulkomaalaisen Suomessa asumisajan rajaa ehdotetaan lyhennettäväksi kolmeen vuoteen, kun aikuiselta edellytetään nykyisin viiden vuoden asumisaikaa. Lapsen hoitotuki myönnetään jo nyt ilman asumisajan vaatimusta.

Suomessa asumisen tosiasiallinen vaatimus tulisi myös eläkettä saavan hoitotukeen, kuten se nykyisin on muissa vammaisasetuksissa. Jatkossa hoitotukea voitaisiin maksaa tilapäiseen ulkomailla oleskeluun vain yhden vuoden ajan.

Voimassa olevien säädösten mukaan Kela ei voi myöntää vammaistukea tai eläkkeensaajien hoitotukea, jos hakija saa saman sairauden perusteella Suomesta tai ulkomailta muuta niiden kaltaista lakisääteistä korvausta. Uuden esityksen mukaan Kela voisi jatkossa sovittaa etuudet yhteen, jos muualta maksettavan korvauksen määrä on pienempi kuin vammaistuen tai hoitotuen määrä. Lapsen hoitotuen yhteensovitus on jo nykyisin mahdollista.

Esitys poistaisi vammaistuesta myös 65-vuoden yläikärajan: 16 vuotta täyttäneen vammaistuki voitaisiin myöntää työmarkkinoiden käytävissä olevalle ja hoitotuki eläkettä saavalle henkilölle heidän iästään riippumatta. ●

Mielekästä työpäivää!

Antti W. Aro
Onko työssä tolkkua?

Antti W. Aro / Edita Publishing Oy, 2006. 106 s. ISBN 951-37-4211-3.
Hinta 27 euroa.

Monet kuvaukset tämän päivän työelämästä muistuttavat kertomuksia hullujenhuoneelta. Onko suurella innolla lanseerattu työhyvinvointitoiminta säälittävä jäännös ajoilta, jolloin ihmisillä oli pelkän välinearvon sijaan arvo sinänsä?

Mitkä ovat työelämän laatua parantavat tekijät? Mistä nousee työntekijöiden sisäinen motivaatio? Miten johtajuus voi edesauttaa motivaation ylläpitämistä? Organisaatiopsykologi Antti W. Aro mukaan hyvinvoinnin edellytys työssä on työn mielekkyys, tolkkua. Kun halutaan parantaa hyvinvointia työssä, tarvitaan edellytyksiä sille, että työssä on tolkkua.

Teos käsittelee työelämän ilmiöitä yritystoiminnan näkökulmasta. Kantava ajatus on, että hyvinvointi työssä on seurausta yrityksen pitkäjänteisestä ja kestävästä menestyksestä. Kestävä menestys tarkoittaa, että yritys menestyy kaikissa kolmessa roolissaan: liiketaloudellisesti,

henkilökuntansa sosiaalisena yhteisönä ja asiakkaitensa palvelijana. Kirja on tarkoitettu yrityksissä esimiestehtävissä toimiville sekä henkilöstöhallinnon, työhyvinvoinnin ja työelämän kehittämisen ammattilaisille.

Aro on organisaatiopsykologi ja organisaatiokonsultti FINOD, jolla on lähes kahden vuosikymmenen kokemus psykologian työelämäsovelutuksista. Hän on toiminut muun muassa mainonnan tutkijana, työterveyshuollon psykologina ja Medivireen Työhyvinvoinnin kehittämiskeskuksen johtajana, liikkeenjohtajan konsulttina sekä yksityisenä psykoterapeutina. Tällä hetkellä hän toimii organisaatio- ja työyhteisökonsulttina Clou Consultancy Service Oy:ssä.

Keskellä kriisitilannetta

Lasse Nurmi
Kriisi, pelko, pakokauhu

Suomen Psykologiliitto, 2006.
216 s. ISBN 951-37-4364-0. Hinta 49 euroa.

Miten ihmiset käyttäytyvät pelon ja pakokauhun hetkellä? Kuinka hätätilanteeseen voidaan varautua? Miten kriittisten tilanteiden jälkihoito tulisi toteuttaa? Muun muassa näitä kysymyksiä käsittelee Lasse Nurmi tuoreessa kirjassaan.

Hollywoodin katastrofielokuvat vääristävät kuvaamme ihmisen kriisikäyttäytymisestä. Terrorismin uhka sekä jatkuva onnettomuus uutisointi saavat unohtamaan, että elämme varsin turvallisessa maailmassa. Arjen turvallisuudesta huolimatta meidän on syytä tietää, mitä kriiseissä ja suuronnettomuuksissa voi tapahtua.

Teos esittelee eri teorioita, joita peilataan kirjoittajan kokemuksiin ja havaintoihin. Nurmi on toiminut pääesikunnassa sotilaspsykologina ja poliisiammattikorkeakoulun yliopettajana sekä tehnyt kenttätöitä piiritystilanteiden asiantuntijana ja KRP:n uhrin-tunnistussyksikön psykologina Estonia- ja tsunami-onnetto-

muuksissa.

Nurmen mukaan kriisikäyttäytymiseen liittyy yleismaailmallisia, ihmisyyteen liittyviä piirteitä ja lainalaisuuksia, joiden perusteella voi tehdä ennusteita tulevasta käyttäytymisestä. Teos sopii luettavaksi erityisesti niille, jotka joutuvat työssään varautumaan vaaroihin ja hätätilanteisiin ja kaikille, jotka haluavat tutustua ihmisen toimintaan poikkeustilanteissa.

Johtaja Helena Pesola:

Vammaistuen kustannuskriteeri saattaa olla tarpeeton

Kelassa selvitetään parhaillaan, voidaanko vammaistukea myönnettäessä siirtyä kustannuskriteerin osalta nykyistä suoraviivaisempaan käytäntöön. Helena Pesola haluaa myös käynnistää kustannuskriteerin poistamiseen tähtäävät neuvottelut.

■ TEKSTI **HILKKA AROLA**, TOIMITTAJA, KELAN VIESTINTÄ, hilkka.arola@kela.fi

Kelan tutkimusosaston selvityksessä ilmeni, että pienituloisten vammaistukihakemuksia hylätään suhteessa enemmän kuin muiden hakemuksia. Ongelmia tuottaa erityisesti vammaistukilain niin sanottu kustannuskriteeri. Pienituloisten rahat kuluvat elämiseen, eikä hakijalla ole varaa ostaa palveluja. Näin hän ei pysty myöskään liittämään vammaistukihakemukseensa tositteita toistuvista kustannuksista, joita Kela edellyttää vammaistuen takautuvaan myöntämiseen.

Johtaja Helena Pesola Kelasta sanoo, että tätä ongelmakohtaa on pyritty korjaamaan mm. ohjeistamalla, kouluttamalla ja korostamalla etukäteisten myöntöjen tärkeyttä.

– Asiakkaan tulisi saada tuki sairaudesta tai vammasta aiheutuvien kustannusten korvaamiseen sillä hetkellä, kun kustannukset syntyvät eikä jälkikäteen.

Asia ei Helena Pesolan mukaan kuitenkaan ole aivan ongelmaton.

– Jos kustannukset vaihtelevat kovasti, on etukäteisten myöntöjen osalta vaikea arvioida, nousevatko kustannukset vähintään myönnettävän tuen määrään. Kuitenkin tilanteissa, joissa kustannukset ovat suhteellisen pysyvät, etukäteisiä myöntöjä tehdään jo tällä hetkellä. Jälkikäteiset myönnöt voivat johtua myös lain edellyttämästä vähintään vuoden mittaisesta toimintakyvyn alentumisesta ennen kuin vammaistuki voidaan myöntää ja joissakin tilanteissa tämä aiheuttaa odotamista.

Voisiko kustannuskriteeri jättää vammaistuen ulkopuolelle sellaisia henkilöitä, joilla siihen olisi lain tarkoittama oikeus?

– Asia ei ole näin yksiselitteinen. Kustannuskriteeri on nyt määritelty laissa.

Oikeus vammaistukeen on henkilöllä, joka tarvitsee sairauden tai vamman vuoksi apua tai palveluita, joiden kustannuksista hän vastaa itse. Jos kustannuksia ei ole, ei oikeutta vammaistukeenkaan ole. Joskus tarpeellisen avun tai palveluiden hankintaan on käytetty myös toimeentulotukea. Näissä tilanteissa toimeentulotuen tarve yleensä lakkaa, kun vammaistuki myönnetään.

Eryityskustannukset pois?

Helena Pesolan mielestä lainsäädännön muutoksilla voitaisiin parantaa asiaa:

– Alin vammaistuki on myöntämisedellytyksiltään tiukka ja edellyttää sekä sairaudesta tai vammasta aiheutuvaa haittaa sekä erityiskustannuksia ja niiden selvittämistä. Esimerkiksi eläkkeensaajien hoitotuessa riittää joko avuntarve, ohjauksen ja valvonnan tarve taikka vaihtoehtoisesti erityiskustannukset.

Eryityskustannuksista on Kelan eläke- ja toimeentuloturvaosastolla tekeillä parhaillaan selvitys, jonka tavoitteena on kuvata nykyisin huomioon otettavat erityiskustannukset ja selvittää mm. voidaanko kustannusten osalta siirtyä suoraviivaisempaan ohjeistukseen.

– Koska tukea hakevalla henkilöllä on useimmiten avuntarvetta jo sen verran, että oikeus vammaistukeen syntyy, herää myös kysymys, voitaisiinko erityiskustannuksia koskeva edellytys poistaa kokonaan.

Selvitys valmistuu syksyllä. Kelan eläke- ja toimeentuloturvaosasto käynnistää tuolloin neuvottelut sosiaali- ja terveysministeriön kanssa mahdollisista lainmuutoksista mm. erityiskustannusten poistamisesta.

Vammaistuen suuri hylkäysosuus

verrattuna muihin sosiaaliturvaetuksiin johtuu Helena Pesolan mukaan suurelta osin alimman vammaistuen tiukoista myöntämisedellytyksistä. Tuen myöntämiseksi edellytetään sekä haittaa että erityiskustannuksia.

– Lainmuutoksella tilannetta voitaisiin korjata.

Päätöksentekoa keskitetään

Asiakaspalvelun parantamiseksi ja yhdenmukaisen käytännön varmistamiseksi Kelassa ollaan keskittämässä vammaistukien käsittelyä muutama vuokauspiiriin eri puolilla Suomea. Päätös asiasta tehdään elokuussa 2006 ja vammaistuet keskitetään vuoden 2007 aikana. Vammaistuen lääketieteellistä asiantuntemusta vaativan työn keskittäminen on Kelassa myös työn alla.

– Tarkoitus on ohjeistaa lisäksi tilanteet, joissa lääkärin kannanottoa ei tarvittaisi. Meneillään on myös vammaistetuoksien prosessien parantaminen tavoitteena asiakaspalvelun ja ratkaisutyön yhdenmukaistaminen eri puolilla maata, Helena Pesola kertoo.

Helena Pesola muistuttaa:

– Kuten tässä lehdessä referoitu Laurin Virran tutkimus osoittaa, kaikilla ei ole samanlaista tietoisuutta vammaistuen myöntämisedellytyksistä. Näin ollen vammaistukea ei välttämättä osata hakea vaikka oikeus siihen olisi. Kela tulee lisäämään vammaistetuoksia koskevaa tiedottamista, jotta tieto myöntämisedellytyksistä saataisiin mahdollisimman monelle tukeen oikeutetulle. Tekeillä on muun muassa info, joka sisältää selkeän mallin vammaistetuoksien myöntämisedellytyksistä. ■

Kelan tutkimus tarpeellista ja vaikuttavaa

■ TEKSTI HENRIK JUSSILA, SUUNNITTELIJA, KELA, henrik.jussila@kela.fi

● Kelan tutkimus sai hyvän arvion kesäkuun alussa julkaistussa ulkoisen arviointiryhmän loppuraportissa. Kehittämisehdotuksiin tartutaan heti.

Kesäkuun alussa Kelan päätalossa Helsingissä saattoi nähdä odottavia ja tyytyväisiä ilmeitä, kun professori Jorma Rantasen johtama arviointiryhmä esitteli vuoden kestäneen työnsä tuloksia. Yhdessä dosentti Raija Julkusen ja professori Pentti Vartian kanssa tehty arviointi kattaa Kelan tutkimustoiminnan vuosina 2001–2005.

Arvioijat tarkastelivat Kelan tutkimustoimintaa laitoksen yhteiskunnallisen tehtävän ja Kelan operatiivisen toiminnan asettamien tutkimustarpeiden valossa. Arvioinnin kohteena olivat Kelan yhteiskuntatieteellinen tutkimus ja terveystieteellinen tutkimus.

Johtaja Mikael Forssin, terveystutkimuksen päällikkö Timo Klaukan ja yhteiskuntatutkimuksen päällikkö Jouko Kajanojan ei tutkijakollegoineen tarvinnut istua tuoleillaan vaivaantuneina, koska arvioijien lausunto Kelan tutkimustoiminnasta oli pääpiirteissään positiivinen.

Raportissaan arvioijat toteavat, että tutkimus on Kelalle lailla säädetty tehtävä ja että sillä on merkittävä rooli suomalaisen sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksen kentässä. Kelan yhteiskunnallisen tehtävän täysipainoinen toteuttaminen edellyttää entistä enemmän tutkimukseen perustuvaa tietoa.

Kelan tutkimus on arvioinnin mukaan relevanttia sekä Kelan operatiivisen toiminnan että sen yhteiskunnallisen tehtävän kannalta. Tutkimus on keskimäärin tuotteliasta, vaikkakin tutkimuksen eri osa-alueilla esiintyy suurta vaihtelua. Tutkimuksen tieteellinen laatu on kautta linjan hyväksyttävällä tasolla, paikoin se on erinomaista.

Aina voi parantaa

Viime vuoden keväällä käynnistetyn arvioinnin tavoitteena oli saada vastauksia muun muassa kysymyksiin ”onko Kelan tutkimusresurssit kohdennettu oikein?” ja ”onko tutkimustoiminnan laatu optimaalista?”.

Loppuraporttinsa johdannossa ryhmä kirjoittaa seuraavasti:

Arviointiryhmä on arvioinut Kelan tutkimustoiminnan tason hyväksyttäväksi, paikoin erinomaiseksi, kaikilla tarkastelemillaan mittareilla eli tuotteliaisuuden, laadun, relevanssin ja vaikuttavuuden ulottuvuuksilla. Tutkimusosasto hoitaa hyvin kansallista tehtäväänsä tuottaen tietoa sekä oman organisaation että kansallisen sosiaali- ja terveystieteiden tarpeisiin sekä kansalaisille.

Parantamisen varaa arvioijat löytävät tutkimuksen kansainvälisyydessä ja tieteellisessä kunnianhimossa. Tutkimukselta kaivataan ennakoivampaa otetta ja tutkimuksen uusien menetelmien ja lähestymistapojen aktiivista käyttöönottoa sekä aktiivisempaa julkaisemista alan tieteellisissä julkaisuissa.

Rantasen johtaman ryhmä toteaa, että Suomen sosiaali- ja terveysturvajärjestelmä on kansainvälisesti kiinnostava ja Suomi hyötyisi muiden maiden mallien arvioinnista ja vertailuista. Tämän tyyppisessä vertailussa Kelalla voisi olla keskeinen rooli.

Arvioijat toivoivat lisäksi ennakoivampaa ja tulevaisuuteen suuntautuvaa orientaatiota huomioiden muun muassa väestön demografisen muutoksen aiheuttamat haasteet. Erityisiä strategisia vahvistamistarpeita todettiin myös taloustieteellisen tutkimuksen ja kuntoutuksen tieteellisen tutkimuksen alueilla.

Resurssien lisäys mietityttää

Konkreettisin ja samalla arin huomio, jonka arvioijat raportissaan tekevät on näkemys siitä, että ”Kelan tutkimustoiminnan volyyymi on alimitoitettu Kelan tehtävää ja Suomen sosiaali- ja terveysturvapolitiikan tulevia haasteita ajatellen”.

Tutkimusosaston palveluksessa on tällä hetkellä noin 60 henkilöä ja vuosibudjetti on reilut 4 miljoonaa euroa. Kelan muissa yksiköissä on muutama henkilö, joka tekee varsinaista tutkimustyötä tai siihen rinnastettavaa vaativaa asiantuntijatyötä.

Lisäksi Kela hallinnoi Kansaneläkelain kuntoutuksesta annetun lain 4§ mukaan rahoitettavaa kuntoutusta ja sairauksien ehkäisyä koskevaa tutkimusta. Tähän tarkoitukseen osoitetun rahamäärän suuruus on vuositasolla noin 2 miljoonaa euroa.

Arviointiryhmä esittää, että tutkimustoiminnan volyyymi asteittain kaksinkertaistettaisiin nykytasoon verrattuna,

jolloin se olisi promillen luokkaa Kelan koko budjetista. Resurssien lisäys on kuitenkin vaikea kysymys, kun otetaan huomioon koko Kelan taloudellinen tilanne.

– Jussi Huttunen päätyi vajaan pari vuotta sitten yleisellä tasolla samaan tulokseen, muistuttaa yhteiskuntatutkimuksen päällikkö Jouko Kajanoja.

– Hänen selvitysmiesraporttinsa mukaan Suomessa käytetään ”voimavaroja täysin riittämättömästi elinolojen ja hyvinvoinnin tutkimukseen”. Tietoon perustuva johtaminen edellyttää tutkimusta.

– Mikään kaavamainen laajennus ei ole paikallaan. Jokainen tutkimuksen laajennus on syytä käsitellä erikseen ja jokainen edellyttää päteviä ja konkreettisia perusteluja, sanoo Kajanoja.

Matka on usein määränpäättäjä opettavaisempi

Kelan tutkimustoiminta sai alkunsa vuonna 1963 kun ensimmäinen tutkija pal-

kattiin. Vuotta myöhemmin perustettiin tutkimustoimisto, joka myöhemmin sai nimekseen Sosiaaliturvan tutkimuslaitos.

Vuonna 1972 aloitti Turussa toimintansa Kuntoutustutkimuskeskus, joka vuonna 1992 yhdistettiin Sosiaaliturvan tutkimuslaitoksen kanssa. Näin syntyi Tutkimus- ja kehitysyksikkö, johon kuuluivat erillisistä laitoksista muodostetut Helsingin ja Turun tutkimusryhmät.

Sittemmin vuonna 2002 yksiköstä tuli Kelan tutkimusosasto, joka koki vuoden 2004 alusta organisaatiomuutoksen kun osa Turussa toimineista henkilöistä siirtyi Kansanterveyslaitoksen palvelukseen.

Ulkoinen arvio kattaa tutkimustoiminnasta viimeisimmät vuodet eli 2001-2005. Historian tunteminen on kuitenkin välttämätöntä, jotta voisi saavuttaa halutun päämäärän tulevaisuudessa.

Koko arviointiprosessi onkin ollut Kelan tutkimusosastolle kuin matka, jonka varrella on opittu paljon toisista ja etenkin itsestä. Itse prosessi saattaakin ol-

la kaikkein hyödyllisin ja opettavaisin – ei välttämättä lopullinen raportti, joka sekin on tietysti erittäin tärkeä.

– Arviointi on pakottanut miettimään uudella tavalla tutkimusosaston työn tarkoitusta ja linjauksia. Se on ollut terveellistä puuhaa. Monet arvioitsijoiden kriittisistä huomautuksista ovat avanneet silmiämme, kertoo Kajanoja.

– Olemme jo arvioinnin kestäessä aloittaneet tutkimusstrategian uudelleen rakentamisen. Nyt se on – kiitos arvioinnin – samaan aikaan sekä entistä syvällisempi että entistä konkreettisempi. Tulokset näkyvät sekä syksyn tulossopimusneuvotteluissa että ensi vuoden tutkimuksissa. ■

Raportti: Rantanen J, Julkunen R, Vartia P. Kansaneläkelaitoksen tutkimustoiminnan arviointi. Helsinki: Kela, 2006.

Raportti on tulostettavissa Kelan tutkimusosaston Internet-sivulta osoitteesta www.kela.fi/tutkimus.

Työkyvyttömyys- eläkkeelle siirtyminen vähentyisi yhteisvoimin

Lääketieteen tohtoriksi väitellyt Minna Karpansalo sanoo, että työntekijöiden omien ja työnantajien asenteiden tulisi muuttua jotta riski työkyvyttömyyseläkkeelle siirtymiseen pienenesi.

● Huonoksi koettu terveys, raskas työ, masentuneisuus ja huono kunto vievät lääketieteen tohtori Minna Karpansalon väitöstutkimuksen mukaan ihmiset työelämästä.

Väitöskirja on nimeltään ”Ennenaikaiselle eläkkeelle siirtymiseen vaikutta-

via tekijöitä: Väestötutkimus itäsuomalaisilla miehillä.”

Karpansalo lähetti kyselyn 1755 itäsuomalaiselle 42-60-vuotiaalle miehelle tätä Kuopion yliopiston lääketieteellisen tiedekunnan työterveyshuollon yksikölle tekemäänsä tutkimusta varten.

Hän seurasi miehiä vuodesta 1984 vuoteen 2000.

Kattavat eläketiedot hän sai Kelalta ja Eläketurvakeskukselta.

Tutkittaville tehtiin hapenottokyvyn selvittämiseksi polkupyöräergometritesti. Tiettyjen raja-arvojen alapuolelle jääneet

tokyky olivat rasittaneet sydän- ja verenkierroelimistöään vähän. He hengästivät helposti ja olivat huonokuntoisia. Huono hapenottokyky oli yhteydessä työkyvyttömyyseläkkeelle siirtymiseen erityisesti sydän- ja verisuonitautien mutta myös tuki- ja liikuntaelinsairauksien vuoksi ja lisäsi työkyvyttömyyseläkkeen riskiä edelleen niillä, joiden työ oli fyysisesti kuormittavaa, kuten rakennusalan työ tai maatalousyrittäjyys, tai jotka olivat masentuneita. Hyvä hapenottokyky taas näyttäisi suojaavan ennenaikaiselta eläköitymiseltä ruumiillisesti raskaassa työssä, Karpansalo sanoo.

Masentuneisuus on voimakas riskitekijä

Runsaasti istumista sisältävää työtä tekevät eläköityivät ennenaikaisesti harvemmin kuin raskasta ruumiillista työtä tekevät.

Yläraajojen ja niska-hartiasseudun alueen kuormittamisella on suora yhteys työkyvyttömyyseläkerisktiin eritoten tuki- ja liikuntaelimestön ja sydän- ja verenkierroelimistöön sairauksien vuoksi.

Masentuneisuus puolestaan lisäsi riskiä jäädä työkyvyttömyyseläkkeelle kaikissa sairausryhmissä ja riski lisääntyi edelleen niillä, joilla oli huono hapenottokyky.

– Kysymyslomakkeeseen oli masenusta kuvaamaan laadittu alun perin noin 40 kysymystä. Sitten psykologit ja muut asiantuntijat valitsivat niistä tärkeimmät, jotka kuvastivat masentuneisuutta. Perusvaiheen sairauksien kartoituksessa kävi ilmi, että joillakin tutkittavilla oli lääkärin diagnoosi depressio. Tutkimuksessa kuitenkin haluttiin selvittää, vaikuttaako masentuneisuus vuosien päästä eläköitymiseen, Karpansalo toteaa.

Huonoksi koettu terveys oli vahvasti yhteydessä sekä sairaus- että ei-sairausperusteisiin eläkkeisiin, eritoten mielen terveyden häiriöihin.

Myös tunne omasta huonosta terveydestä verrattuna muihin samanikäisiin miehiin ennusti eläkkeelle jäämistä sydän- ja verisuonitautien vuoksi samoin kuin siirtymistä ei-sairausperusteiselle eläkkeelle.

Kyselyyn osallistui vain miehiä. Karpansalon mukaan voisi olettaa, että tut-

kimuksessa ilmenneet lainalaisuudet pätsivät myös naisiin, mutta tutkimusetiikasta johtuen tietenkään mitään varmaa ei voi sanoa.

Vaikuttajatahot panostamaan

Karpansalon mukaan ihmisellä itsellään on tietysti vastuuta hyvinvoinnistaan.

– Jotkut ihmiset kysyvät, miksi heidän tulisi olla hyväkuntoisia eläkeikäen asti. He ikään kuin unohtavat, että eläköitymisen jälkeenkin on elämää. Eikö sitä olisi mukava elää hyväkuntoisena, Karpansalo kysyy.

Lisäksi tutkija suosittelee väitöskirjansa pohjalta, että eri vaikuttajatahot, kuten valtio, kunta, työnantajat ja työterveyshuolto panostaisivat yksittäisten terveysseikkojen lisäksi enemmän myös työntekijöiden kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin.

– Myös puuttuminen hankaliin työolosuhteisiin ja hyvän fyysisen kunnon ylläpito raskaassa ruumiillisessa työssä ovat ensiarvoisen tärkeitä.

Kun työntekijä tulee vajaakuntoiseksi, häntä ei aina pitäisi siirtää toiseen työpisteeseen, vaan hänen työtään ja työolosuhteitaan tulisi muokata hänen kuntoaan vastaavaksi.

Työssä voisi olla joustoa, kuten perhevapaita, mutta niin, että valtiovaltakin olisi mukana niiden järjestämisessä eivätkä ne tulisi liiaksi työnantajien kontolle.

Myös puuttuminen hankaliin työolosuhteisiin ja hyvän fyysisen kunnon ylläpito raskaassa ruumiillisessa työssä ovat ensiarvoisen tärkeitä.

Niinpä ergonomiaa ja työilmapiiriä voitaisiin parantaa.

Työn ja työolosuhteiden muokkaaminen entistä paremmaksi ei aina vastaa tuotantotavoitteisiin pyrkivien työnantajien näkemyksiä. He voivat kokea sen yksinomaan kustannuksena, mitä se ei tietenkään ole.

– Yleisesti ottaen ne työnantajat, jotka maksavat työntekijöidensä eläkkeet omasta pussistaan, panostavat työn ja työolojen parantamiseen, mutta ne, joilla maksuvastuuta ei ole, pitävät parempana työntekijän eläköitymistä.

Yhteiskunnan kannalta kuitenkin olisi tärkeää, että ihmiset pysyisivät töissä mahdollisimman pitkään. ■

– Työskentelen yksikönjohtajana ja vastaavana työterveyslääkärinä Medivire Työterveyspalvelut Oy:ssä Kuopiossa, Minna Karpansalo mainitsee.

arvot kuvastivat huonoa hapenottokykyä.

Huono hapenottokyky ennustaa eläkkeelle siirtymistä

Seurannan aikana 861 miestä jäi työkyvyttömyyseläkkeelle ja 331 ei-sairausperusteiselle eläkkeelle. Ainoastaan 273 miestä jäi vanhuuseläkkeelle ilman edeltävää ennenaikaista eläkettä. Työkyvyttömyyseläkkeelle jääneistä 40 prosenttia jäi eläkkeelle tuki- ja liikuntaelinsairauksien, 27 prosenttia sydän- ja verisuonitautien, 14 prosenttia mielenterveyden häiriöiden ja 19 prosenttia muiden kroonisten sairauksien vuoksi.

Tutkimuksen perusteella huono hapenottokyky, ruumiillisesti raskas työ, masentuneisuus ja huonoksi koettu terveys lisäsivät voimakkaasti työkyvyttömyyseläkeriskiä.

– Henkilöt, joilla oli huono hapenot-

Hyvin yhteen sovitettu työ ja perhe-elämä ovat valttikortti yritykselle.
Työntekijät arvostavat perheystävällistä työnantajaa.

Perheystävällistä työnantajaa arvostetaan

● Kasvatustieteen tohtori **Tuula Piensoho** Helsingin yliopiston koulutus- ja kehittämiskeskus Palmeniasta on tutkimustaan varten kuunnellut seitsemässä yrityksessä työssäkäyvien henkilöiden kertomuksia siitä, miten he pyrkivät elämässään sovittamaan yhteen työn ja perheen vaatimuksia.

Näissä seitsemässä yrityksessä tilanne ei ollut mitenkään huono:

– Niissä pystytään sovittamaan työ ja

perhe melko hyvin yhteen. Toisaalta kuitenkin on henkilöitä, joiden elämäntilanne on niin haasteellinen, että ajankäyttöön, ajanhallintaan tai omien tukiverkostojen puutteeseen liittyy ongelmia.

Jäykät käytännöt estävät tutkijan mukaan näissä tilanteissa perheen ja työn tasapainoisen yhteensovittamisen:

– Joillakin työpaikoilla ei ole tarpeeksi joustoja. Ei myöskään selkeitä pelisääntöjä, miten organisaatiossa eri tilanteissa

toimitaan. Pelisäännöt olisi hyvä olla kirjoitettu avoimiksi työpaikan henkilöstöpolitiikassa.

Perhekäsité laajaksi

Tuula Piensoho muistuttaa, että työn ja perheen yhteensovittamisessa ei ole kyse pelkästään työntekijöistä, joilla on pikkulapsia:

– Työnantajien pitäisi nähdä ihmi-

sen elämänkaaren eri vaiheet. Työntekijät pitävät tärkeänä sitä, että työpaikka huomioi erilaisten perheiden erilaiset tarpeet. Perhe tulisi nähdä laajasti. Ns. sinkuillakin on perhe. Ne, joiden lapset ovat muuttaneet kotoa, ovat perheellisiä. Työntekijät toivovat, että heillä olisi joustavasti mahdollisuus sairaan lapsen lisäksi hoitaa tarvittaessa muitakin perheenjäseniä kuten vanhaa isää tai äitiä.

Tutkimuksen mukaan työpaikan perheystävällisyydessä työntekijöiden mielestä on tärkeää se, että työnantaja on kiinnostunut työntekijän hyvinvoinnista ja perheestä. Keskeisenä he pitävät sitä, että työnantaja ymmärtää ihmisen elämään mahtuvan muutakin kuin työ.

– Vaikka on olemassa tietyt lakisääteiset perhepoliittiset oikeudet, on surullista, että joillakin työpaikoilla kirjoittamat-

tomiin sääntöihin kuuluukin jotain selaista, jotka hankaloittavat niiden käyttöä. Sitäkin on ilmassa, ettei oikein katsota hyvällä, jos isä käyttää lapsenhoitovapaita, Tuula Piensoho sanoo.

– Lainsäädäntöön on toki rakennettu paljon perheystävällisyyttä, mutta sieltä kuitenkin puuttuu asioita, joita siellä olisi hyvä olla.

Yhteensovitus on menestystekijä

– Ihmiset kokevat, että yhteiskunta ei arvosta perhettä. Yhteiskunnan arvoissa se sen sijaan on useimmiten ykkönen. Mutta työ kuitenkin usein jyrää perheen. Miksi ihmiset antavat työn mennä perheen ohi mennä? Miksi heidän on vaikea

elää omien arvojen mukaisesti?, Tuula Piensoho kysyy.

Hän uskoo, että työn ja perheen yhteensovittaminen ei ole mahdoton tehtävä.

– Parhaimmillaan työ ja perhe voivat toimia yksilön elämässä toinen toisiaan tukevinä asioina.

Haaste ei ole pieni:

– Siihen, että perhe ja työ tukisivat toinen toisiaan mahdollisimman monen työssäkäyvän henkilön elämässä, vaaditaan yksilöiden, perheiden, työpaikkojen ja koko yhteiskunnan hyvää yhteispelistä, Tuula Piensoho sanoo.

– Liian harva työpaikka Suomessa on ymmärtänyt sen, että hyvin yhteen sovitettu työ ja perhe-elämä ovat tietynlainen valttikortti ja menestystekijä yritykselle. Eikä vähiten sen vuoksi, että väestö ikään-

Kuva Annika Söderblom

”Työn ja perheen yhteensovittamisen keveys syntyy yksilöiden, perheiden, työpaikkojen ja koko yhteiskunnan hyvästä yhteispelistä”, kirjoittaa Tuula Piensoho tutkimuksensa alkusanoissa.

Hanke auttaa perheen ja työn yhteensovittamisessa

■ Työn ja perheen tematiikkaa käsitteleviä tutkimuksia ja hankkeita Suomessa on paljon mm Stakesilla, Työterveyslaitoksella ja Jyväskylän yliopistolla.

Mutta miten koota tietoa yhteen ja rakentaa tasapaino työn ja perheen välille? Siihen kysymykseen on vuodesta 2004 alkaen haettu vastausta kolmivuotisessa projektissa Oppimisverkostot työn ja perheen tasapainon rakentajina. Projektin johtaja Tuula Piensoho, Helsingin yliopiston koulutus- ja kehittämiskeskus Palmeniasta Vantaalta uskoo, että työn ja perheen tasapainon rakentamisessa voidaan päästä eteenpäin, kun ”saman pöydän ääreen saadaan erilaisia toimijoita”.

Kolmivuotista EQUAL-yhteisöaloitehanketta rahoittaa Euroopan sosiaalirahasto ja sosiaali- ja terveysministeriö. Innovatiivisen oppimisverkostotyöskentelyn avulla hanke hakee uusia ja toimivia ratkaisuja työn ja perheen tasapainon rakentamisongelmaan.

Hankkeen esittelyssä sanotaan mm. että työn ja perheen tasapainottamisessa on kyse työelämän tasa-arvosta, työikäisten henkilöiden jaksamisesta, lasten ja vanhempien hyvinvoinnista ja yksilöiden tekemistä valinnoista.

– Haluamme viedä eteenpäin perheystävällisyyden viestiä ja löytää konkreettisia työvälineitä ja malleja, miten perheystävällisyys voi toteutua työpaikoilla. Mm. hankkeessa mukana olevat 12 työyhteisöä kehittävät omia perheystävällisiä työkäytäntöjään työyhteisönsä, Tuula Piensoho kertoo.

Työorganisaatioista, toiminnan kehittäjistä, esimiehistä ja kouluttajista muodostuu Kohti perheystävällistä työkuultuuria -oppimisverkosto - yksi hankkeen kolmesta oppimisverkostosta. Niihin on kutsuttu eri tahojen toimijoita. Kokemuksia ja tuloksia vaihdetaan ja hyödynnetään näissä oppimisverkostoissa.

Verkostot keskustelevat ensinnäkin omassa piirissään, mutta käyvät dialogia myös toistensa kanssa:

– Näin pystytään hakemaan hyötyjä jokaisesta verkostosta. Tavoitteena on ylläpitää yhteiskunnallista keskustelua työn ja perheen tasapainon uudistamisesta ja sen avulla parantaa niiden tasapainoa, Tuula Piensoho sanoo.

Toinen verkostoista on Perheen tukiverkostojen kehittäminen -oppimisverkosto, jossa toimii mm. kuntia, järjestöjä ja yrittäjiä. Kolmannessa, Työn ja perheen tutkimuksen -oppimisverkostossa toimii mm. oppilaitoksia, opettajia ja tutkijoita.

Kansallisesti hankkeessa yhteistyötä kehittävät Helsingin yliopiston koulutus- ja kehittämiskeskus Palmenia, Vantaalla, Laurea-ammattikorkeakoulu Järvenpäässä sekä Ensi- ja turvakotien liitto ry ja Yrittäjänäisten Keskusliitto ry. Kansainväliset yhteistyökumppanit ovat Puolassa ja Espanjassa.

Omia työkäytäntöjään perheystävälliseen suuntaan ovat kehittämässä Fujitsu Services Oy, Helsinki, HUSLAB, Helsinki, Jokiniemen päiväkotit, Vantaa, Ruokakesko Oy, Helsinki, Kielotien hammaslääkäriasema Oy, Vantaa, K-Rauta 75 Oy, Vantaa, • Kössi-säätiö, Hämeenlinna, •Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus, Jokioinen, Päiväkotit Villivarsa, Espoo, Ruokopillin päiväkotit, Vantaa, Ulkoasiainministeriö, Helsinki, ja Uudenmaan Erityispalvelut -kuntayhtymä, Vihti. ●

tyy ja yritykset tarvitsevat työntekijöitä.

Oppimisverkostot työn ja perheen tasapainon rakentajina hankkeessa mukana olevat 12 yritystä ovat Tuula Piensohon mukaan tajunneet, että kyse on tärkeästä asiasta. ■

Tuula Piensohon julkaisu Perheestä voimaa työhön - työstä voimaa kotiin, Työssäkäyvien kokemuksia työn ja perheen tasapainosta (Helsinki 2006) on ensimmäinen Oppimisverkostot työn ja perheen tasapainon rakentajina -hankkeeseen liittyvä julkaisu.

■ TEKSTI **HILKKA AROLA**, TOIMITTAJA, KELAN VIESTINTÄ, hilkka.arola@kela.fi

Valitusta

■ Voi, miten huonosti asiat ovat!

Kun Helsingin Valituskuoro esiintyi Kiasmassa viime maaliskuussa, eivät kaikki halukkaat mahtuneet kuuntelemaan. Mistä tämä kertoo? Siitäkö, että Suomessa mikään ei ole kohdallaan vai siitä, että suomalaiset ovat kovia narisemaan asioista? Vai olisiko niin kuin eräs kuorolainen kommentoi Helsingin Sanomille (26.3.2006): "Aina tulee hyvä olo, kun saa valittaa"?

Kuoroesitys oli osa

Tellervo Kalleisen ja Oliver Kochta-Kalleisen Birminghamissa aloittamaa hanketta. Helsingissä taiteilijapari keräsi valituksia ARS 06 -näyttelyn ensimmäisen kuukauden ajan, ja sato osoittautui hyväksi: noin kaksi tuhatta ihmistä halusi listata murheenaiheitaan. Epäkohtia löydettiin monenlaisilta elämänalueilta: vihaksi pistivät niin pääkaupunkiseudun tuulinen ilmasto kuin nilkkoihin valuvat sukahousutkin. Valittajat eivät jättäneet yhteiskunnallisia asioita kommentoimatta, ja muutenkin maailmassa nähtiin paljon parannettavaa. Säveltäjä Esko Grundström

antoi sitten tiivistetyille valituksille musiikillisen muodon.

Kuoron konsertista poistui joukko hyväntuulisia ihmisiä. Teos oli siis onnistunut tavoitteessaan: se käänsi ruikuttamisen positiiviseksi voimaksi ja yhteiseksi kokemukseksi.

Kelan tutkimusosaston piakkoin julkaisema "Vääryyskirja" ei varmaankaan tule saamaan lukijoitaan hyvälle mielelle. Kirjan kirjoittaneet kertovat näkemyksiään siitä, mitkä ovat suomalaisen sosiaalipolitiikan suurimpia vääryyksiä. Kaikkia epäkohtia ei kirja kata, mutta silti siinä käsiteltävät ongelmat

surettavat ja vihastuttavat. Listalle kuuluvat universalismin köyhtyminen ja kutistuminen, perusturvan pienuus, sosiaalityönkin piiristä syrjäytyvät huono-osaiset, rikos- ja päihdekierteessä elävien vaikea asema niin vankiloiden sisä- kuin ulkopuolellakin, päihdehuollon heikentynyt kyky vastata "ilkeisiin ongelmiin", vanhempien huono oikeusturva huostaanottotilanteissa, koteihinsa unohdetut vanukset, kotiäitiyden valitsemisen vaikeus, lainsäädännön epäkohdat, NPM ja tehokkuusvaatimukset, osallisuusretoriikan irtaantuminen todellisuudesta... Yleisemmin

kyse on siitä yhteiskunnan kovenevasta mentaliteetista, joka on saanut Marjatta Bardonin otsikoimaan artikkelinsa kysymykseen "Mitä meille ja meissä tapahtuu?".

Vääryyksistä huolimatta moni asia on yhteiskunnassamme hyvin ja osa ihmisistä elää suoranaisesti yltäkyläisyydessä. Silti jotkut haluavat aina vain enemmän. Tuomas Nevanlinna on esseekokoelmassaan "Hyväkuntoisena taivaaseen" kirjoittanut kapitalismin tuottamasta rakenteellisesta "paitsi-olemisen": meidän kulloinenkin elintasomme on teknisten uutuuksien, tuotekehittelyn

ja kuumeisen markkinoinnin myötä aina askeleen jäljessä tarjonnan avaamista mahdollisuuksista. Siksi tunnemme kroonisesti olevamme jotakin vailla, jonkin puutteessa. Näin on siksin, että nyky-yhteiskunnassa kunnioitus ansaitaan ennen kaikkia kulutuksen kautta, niin kuin Mikko Mäntysaari kirjoittaa Vääryyskirjassa Richard Sennettin nojautuen.

Rakenteellisen paitsi-olemisen tilassa huono-osaisuus on sitä, että ei omista tiettyjä kulutustavaroita. Tästä kertoivat myös viimekeväiset köyhyyttä koskevat lehtijutut: "Nuorten elämäntyyliin kuu-

luu kuluttaminen, ja joukosta erottuu, jos jää ilman omaa kännykkää ja kivoja vaatteita" (HS 29.3.2006). "Niiden puute leimaa ja suistaa kaveripiirin ulkopuolelle, missä taas yksinäisyys antaa vauhtia syrjäytymiskierteelle", jatkaa Marjut Lindberg (HS 5.4.2006).

Nuoren kannalta tällainen on toki ikävää. Haluaisin silti itse valittaa ennen kaikkea sitä kulttuurimme piirrettä, että kännykän omistamisesta tulee jengiin kelpaamisen kriteeri.

Ainainen valittaminen ei ole ihmisessä hyvä ominaisuus, mutta toisaalta on

asioita, jotka huutavat korjauksista. Siksi joskus on tultava valituksineen kaapista ulos. Suomalaisethan – niin kuin Marjut Lindberg kirjoittaa – ovat pikemminkin taipuvaisia "tarpomaan loskassa leipäjonoon ja jupisemaan hiljaa kohtalotovereilleen epäoikeudenmukaisuudesta".

Koska mekin toivomme, että vääryyksistä puhumalla saataisiin aikaan positiivista muutosta, päätimme liittyä valittajien kuuroon. ●

■ TEKSTI **TUULA HELNE**, VASTAAVA TUTKIJA, KELA, tuula.helne@kela.fi

Katse työuupuneen perheeseen

Pohjoiskarjalaishankkeessa työuupumukseen tartutaan kokonaisvaltaisesti, kuulemalla ja vahvistamalla uupuneen henkilön perhettä. Rinnalla tehtävä väitöstutkimus syventää ja juurruttaa auttamismallia kuntien toimijoiden työkaluksi.

– Kohti auvoisampaa tulevaisuutta! Projektipäällikkö Terttu Pakarinen ja tutkija Leila Peiponen kannustavat työuupuneita ja näiden perheitä löytämään positiiviset voimavaransa.

● Omaiset mielenterveystyön tukena Pohjois-Karjalan yhdistyksen hankke heräsi omaisten tarpeesta ja sai nimekseen AUVO. Nimessä tiivistyy toiminta-ajatus: auta uupunutta, vahvista omaisia.

– Työuupumuksestahan on paljon tietoa, mutta työterveyshuoltokaan ei ole vielä niin pitkällä, että ulottaisi lonkeronsa omaisten jaksamiseen työuupuneen rinnalla, projektipäällikkö **Terttu Pakarinen** perustelee.

Työuupumus on ihmisen ja työn välinen väsymisvyöhyke. Se ei kuitenkaan rajoitu vain työympäristöön tai työntekijään, vaan säteilee jaksamisensa kanssa painiskelevan henkilön lähiympäristöön, puolisoon ja lapsiin.

– Käsitteellä työuupumus emme tarkoita ainoastaan perinteisessä palkkatyössä koettua uupumusta, vaan kaikkea sellaista kokonaisvaltaista jaksamattomuutta, joka kuormittaa uupuneen ja hänen läheistensä arjessa selviytymistä. Siis esimerkiksi omaishoitaja tai opiskelija voi yhtä lailla uupua tehtävissään. Myös harrastus voi uuvuttaa.

Työuupuneella kello tykkyttää lomallakin.

– Terve stressi on luonnollista ja pitää pontta yllä. Mutta pitkittyessään stressi voi muuttua haitalliseksi ja johtaa vaivihkaa työuupumukseen: työ imaisee ihmisen niin, että työn ja vapaan välimaasto hämärtyy. Työstä tulee pikkuhiljaa koko elämänsäältä. Vapaalla uupunut ei jaksaa lähteä minnekään tai ”pakenee” hektiseen menemiseen.

Tunnistamisesta tukemiseen

Työuupumusoireiden tunnistaminen on vaikeaa. Kelalla työuupumusta ei ole diagnosoitu, vaikka työuupumuksesta on Suomessakin tullut vakava työterveysongelma, Pakarinen huomauttaa.

– Tuemme hankkeessa työuupuneita ja heidän perheitään löytämään positiivisia voimavarojaan. Rinnalla koulutamme kuntien perheiden kanssa yhteistyötä tekeviä ammattilaisia tunnistamaan työuupumuksen ensioireita sekä auttamaan tai ohjaamaan ihmisiä ajoissa palvelujen piiriin. Vanhemman uupumus voi näkyä esimerkiksi lapsen taantumisena päivähoidossa tai keskittymiskyvyttömyytenä koulussa. Oirehtimisen kirjo on moninainen ja yksilöllinen, kuten ovat ihmisetkin.

AUVO on Suomen ensimmäinen

Kuva Johanna Kakkola

AUVO-nallella on hankkeessa tärkeä rooli. Se asettuu vanhempien sängyn laidalle tai lapsen kirjahyllyyn, aina valmiina kuuntelemaan.

työuupuneen henkilön perheelle suunnattu tuki- ja valmennushanke. Mukana on kohdekunnista Joensuusta, Liperistä ja Rääkkylästä 12 perhettä, yhteensä 58 henkilöä, joista lapsia on 37.

– Vanhemmuutta, vanhempien parisuhdetta ja lasten jaksamista tukemalla pyrimme edistämään perheen arjessa selviämistä ja ehkäisemään siinä uupumista. Vaikka vetäjät ovat mielenterveystyön ammattilaisia, emme terapoiki, vaan toivomme leirien ja vertaistukiryhmien olevan perheille voimaannuttavia.

Vertaistuki on verrattonta.

– Uupumukseen liittyy usein häpeää ja syyllistymistä. Vertaisten kesken ihmiset ovat huojentuneet: en olekaan yksin pahanoloni kanssa, enkä muita huonompi, sillä kuka tahansa voi uupua! Kokeusten jakaminen hoitaa ja kannustaa. Samalla opitaan ja rohkaistutaan hakemaan apua myös julkiselta sektorilta, mikä on yksi tärkeä askel perheen harmonian kannalta.

Ryhmissä on rento ilmapiiri. Perheitä kerätään ja saadaan kaiken aikaa ideoita hankkeeseen.

Nuorisossa on nostetta.

– Ensimmäisen eli vuoden 2005 kesäleirin jälkeen nuoret perustivat oman vertaistukiryhmänsä nettiin, jossa vaihtavat kuulumisia tapaamisten välillä. Lapsetkin oikein odottavat kokoontumisia.

Väitöksestä vaikuttavuutta

Joensuun yliopiston tutkija Leila Peiponen on ollut hankkeessa tiivistä mukana suunnitteluvaiheesta eli kevästä 2004 alkaen. Yhteiskuntatieteen väitöstutkimuksen työnimenä on Omaisjärjestö arjen

auttajana.

– Tutkimuksissa työstressi ja työuupumus on usein nähty vain yksilön ja työyhteisön ongelmana. Tästä poiketen tutkimukseni tarkastelun painopiste kohdistuu nyt työuupuneen henkilön tukena olevaan perheenjäsenen eli puolisoon, Peiponen korostaa.

Julkisten palvelujen vähentyessä kolmannen sektorin toimijat nähdään yhä enemmän yhteiskunnan järjestämien hyvinvointipalvelujen täydentäjänä.

– Tutkimukseni tarkoituksena on selvittää, saavatko perheet juuri sitä tukea, josta heille on arjen jaksamattomuuden keskellä todellista apua.

Tutkimus on toimintatutkimus.

– Tutkijana olen mukana kaikissa hankkeen toiminnoissa, tapaamisissa ja tapahtumissa. Seuraan siis käytännössä, mitä ihmisten parissa tapahtuu kolmen vuoden aikana. Näin kaikki tutkimuksessa mukana olevat samalla osallistuvat myös tutkimustiedon tuottamiseen. Kaiken toiminnan tarkoituksena on, että toiminta koituu osallistujien hyväksi ja saadaan aikaan muutos kohti parempaa.

Perheille tutkimus on luonteva osa projektia.

– Hankkeeseen ja samalla tutkimukseen osallistuvat ovat aktiivisia ja kokevat tärkeäksi, jos he kokemuksillaan voivat auttaa muita jaksamisensa kanssa painiskelevia. Olenkin luvannut varata heille eturivinpaikat väitöstilaisuuteni, kun sen aika koittaa, tutkija kertoo. ■

LUE LISÄÄ

Raha-automaattiyhdistyksen rahoittamasta AUVO-projektista www.tukitupa.fi

Köyhien lapsella yhä köyhemmät eväät

● Turun yliopiston sosiaalipolitiikan professori **Veli-Matti Ritakallio** katsoo, että köyhimpien perheiden lapset pärjäävät entistä heikommin. Valtaosalla lapsista menee entistä paremmin.

Ritakallion mielestä Suomea vaivaa jakautumisen henki. Sekä rikkaus että köyhyys ovat lisääntyneet.

– Köyhän arkea väitetään usein tutkijoiden rakennelmaksi. Köyhyys kuitenkin on todellista. Tutkimuksemme osoittavat köyhyyden todellakin olevan jatku-

vaa niukkuutta, joka rajoittaa arkielämää perustavanlaatuisesti. Toimeentulotuella ei pärjää.

Yksinhuoltaja ahtaalla

Vanhempien ja varsinkin yksinhuoltajan työttömyys uhkaa tavallisimmin syöstä lapsia köyhyyteen. Pahimmat köyhyysriskit ovat työttömällä, monen lapsen yksinhuoltajalla, joka opiskelee. Köyhän perheen lapsi ei pääse esimerkiksi luki-

oon, kun varat eivät riitä 600 euron kirjoihin.

Ritakallion ryhmän haastatteleva 46-vuotias yksinhuoltajasiivoaja, kahden teini-ikäisen äiti, piti itseään työssäkäyvän köyhälistön edustajana. Siivoaja tuskitteli, että nyky-yhteiskunnassa myös köyhän lapsilla on oltava kännykkä, tietokone ja siistit vaatteet.

– Aiemmin muidenkaan lapsilla ei ollut kalliita laitteita, mutta tässä ajassa niitä vaaditaan kaikilta. Päiväkotilapset

■ TEKSTI **HANNU KASKINEN**, FREELANCETOIMITTAJA, hannu.kaskinen@surfeu.fi

Kuva Annika Söderblom

Yhteiskuntaan ei helpota entiseen malliin, sillä lapsilisien ostovoima on heikentynyt 1990-luvun puolivälistä. Ritakallio toteaa Suomen eroavan muista Euroopan maista siinä, että meillä ei makseta lapsilisää enää 17-vuotiaasta.

Yksinhuoltajien lasten lisäksi erityisryhmät kuten maahanmuuttajalapsen lapset ovat usein tuen tarpeessa.

Isona mahdollisena uhkana Ritakallio pitää nuorten perheiden korkeaa velkaantuneisuustasoa. Entä jos toinen vanhemmista tulee työkyvyttömäksi tai vanhemmat eroavat?

Huostaanotossa paha kasvu

Ritakallion sanoin marginaalin eli pysyvästi syrjäytyneiden tilanne on vaikeimmin korjattavissa. Marginaalia kuvastaa se, että kodin ulkopuolelle on sijoitettu 15 000 lasta. Määrä on kasvanut rajusti, sillä kymmenkunta vuotta sitten heitä oli 10 000.

– Työttömyys, päihteiden liikakäyttö ja mielenterveysongelmat selittävät huostaanottoja. Kenties nyt korkeasuhdanteessa korjataan pitkän aikavälin kertymiä, ja syrjäytyminen on alkanut jo aiemmin. Toimintakäytännötkin ovat voineet muuttua, Ritakallio pohtii.

Professori muistuttaa heti perään mittasuhteista. Lapsista 15 000 tarkoittaa 1,5 prosentin osuutta. Tyypillisin perhetyyppi on kahden vanhemman perhe, jossa molemmat vanhemmat ovat töissä. Tällainen perhe kaipaa tukea lähinnä arjen sujumiseen.

– Jokainen huostaanotto maksaa valtavasti yhteiskunnalle, raskaan leikkaushoidon verran. Ongelmien ehkäisy olisi paras ja halvin ratkaisu. Lapsiperheitä pitäisi tukea, että lapset jaksettaisiin hoitaa. Ongelmien ennakointi vain vaatii pitkäjänteisyyttä, joka näyttää olevan kadoksissa.

Ritakallio toivoo rahoitusta kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten taustojen tutkimiseen. Hän tietää ison määrän laadullisia analyysieja tapauksista, mutta kriittinen, tilastollinen joukkoanalyysi puuttuu.

Professori tietää, että työ ja toimeentulo ehkäisevät yhteiskunnallisia ongelmia tehokkaimmin. Jos niihin ei pääse kiinni, elämä kääntyy helposti alamäkeen. Toki myös sosiaaliturvan keinot, terapia ja vastaavat tuet ovat usein tarpeen.

Syrjäytyneitä on aina ollut, mutta Ri-

takallio arvioi, että heitä on ollut kenties prosentti väestöstä, nyt ehkä kolminkertaisesti. Mahdollisen slummiutumiskemityksen ongelmataskut voi hänen mukaansa paikallistaa jokseenkin suurten kaupunkien vuokratuloalueilta. Silti Ritakallio varoittaa leimaamasta. Valtaosa kaikkien alueiden lapsista on muita kuin lastensuojelun asiakkaita tai köyhiä.

Silti mallimaa sosiaalipolitiikassa

Hyvinvointiin tottunut suomalainen ei aina huomaa Suomen ylpeydenaiheita. Suomessa esimerkiksi lapsikuolleisuus on yksi maailman pienimmistä. Ritakallion mielestä kattava koulumenestys on Suomessa huippua.

Tuloilla mitattava köyhyys on Suomessa lisääntynyt lamavuosista. Ritakallio toppuuttelee, että terve järki kertoo kuitenkin toista. Köyhien määrällä mitaten köyhyys ei ole kymmenessä vuodessa kasvanut.

– Tuloerot ovat kiistatta kasvaneet 1990-luvulta alkaen. Tämä näkyy myös lapsiperheissä. Suhteellinen pienituloisuus on lisääntynyt, vaan ei todellinen köyhyys.

Lapsien köyhyyskin on Suomessa verraten vähäistä. EU-tilastoissa köyhiksi määritellään taloudet, joissa ansaitaan alle 60 prosenttia mediaanista eli keskiluvusta. Ritakallio laskee näin määriteltävä köyhiä olevan vähän yli kymmenen prosenttia eli alle 18-vuotiaista noin satatuhatta lasta tai nuorta. Sama määrä alaikäisistä saa vuosittain toimeentulotukea. Esimerkiksi Portugalissa enemmistö lapsista jää köyhyysrajan alapuolelle.

Toimeentulo ei tarkoita vain pieniä tuloja. Tulojen lisäksi varallisuus ja välttämättömät menot vaihtelevat elämäntilanteen mukaan. Lisäksi ainakin yliopisto-opiskelijoiden asema köyhyystutkimuksessa on ongelmallinen. Vaikka tekniikan ylioppilas olisi nyt yhtä köyhä kuin ammattikoulun keskeyttänyt, heikon todistuksen saanut nuori, teekkarin tulevaisuus näyttää turvatummalta.

Ritakallion mukaan Pohjoismaissa on melko hyvin onnistuttu sovittamaan myös perhe- ja työelämää.

– Suomi on mallimaa päivähoitossa. Kattava julkinen päivähoitojärjestelmä on puutteistaan huolimatta kansainvälisesti verrattuna toimiva. Yleensäkin Suomen sosiaalipolitiikka on kansainvälisessä vertailussa melko hyvässä kunnossa. ■

eivät vielä vertaile, mutta teini-ikäinen syrjäytyy melkein automaattisesti, jos ei ole rahaa käytössään, Ritakallio sanoo.

Hän toteaa yksinhuoltajien työttömyyden kasvaneen selvästi 15 viime vuotena. Professori oudoksuu tätä, sillä muiden väestöryhmien työttömyys on vähentynyt. Takavuosina yksinhuoltajat työllistyivät ainakin yhtä hyvin kuin muut.

– Ehkä työnantajat vieroksuvat yksinhuoltajia, kun nämä eivät voi joustaa esimerkiksi tekemällä pidempää päivää. Kahden vanhemman perheessä on helpompaa hakea esimerkiksi lapset päivähoitosta.

Painopiste tulevaisuuteen lapsiperheitä tuettaessa

■ TEKSTI **MARJUT REIVILÄ**, FREELANCETOIMITTAJA, marjut.reivila@pp.inet.fi

● Lapsiperheiden ja lapsia tukevien sosiaali- ja terveydenhuollon työntekijöiden näkemykset lapsen parhaaksi toimimisesta ovat ristiriitaiset.

Tämän todentaa terveystieteiden tohtoriksi Kuopion yliopistossa väitellyt Kaarina Sirviö väitöskirjassaan. Sen nimi on ”Lapsiperheiden osallisuus terveyden edistämässä mukanaolosta vastuunottoon. Asiakastilanteiden arviointia sosiaali- ja terveydenhuollon työntekijöiden ja perheiden näkökulmasta.”

Sirviö työskentelee nykyään Savonian ammattikorkeakoulussa yliopettajana.

Hän kokosi väitöskirjaansa varten videoaineiston ja haastattelujen pohjalta itäsuomalaisten lapsiperheiden ja niitä

tukeneiden sosiaali- ja terveydenhuollon työntekijöiden näkemyksiä

– Tutkimustilanteissa asiakkaana oli alle kouluikäinen lapsi ja mukana oli ainakin toinen hänen vanhemmistaan, joskus molemmat, Sirviö sanoo.

Hän pohti tutkimuksessaan myös moniammatillisen yhteistyön merkitystä lapsiperheiden terveyden edistämässä. Onko se rasite vai hyöty perheiden hyvinvoinnille?

Moniammatillinen yhteistyö ontui

Tutkimuksen perusteella sosiaali- ja terveyspalvelujärjestelmän byrokraattinen toimintastrukturi estää usein moniam-

matillisuuden toteutumisen lapsiperheiden terveyttä edistävässä toiminnassa.

– Perhe voi käydä jopa parinkymmenen perusterveydenhuollon työntekijän, kuten lääkärin, sosiaalityöntekijän, terveydenhoitajan, suuhygienistin luona ilman että nämä tietävät toistensa tavoitteista asiakasta palvellessaan.

Organisaatiossa kunkin työntekijän työn sisältö on tarkoin määritelty ja taloudelliset paineet tulostavoitteineen mahdollistavat vain tietyn mittaisen, kuten 20–30 minuutin vastaanottoajan. Siitä ei pystytä joustamaan, vaikka tarvetta tulisi, Sirviö luonnehtii.

Työntekijät eivät kokeneet yhteistyön kuuluvan normaaliin toimenkuvaansa.

Kuva Ari Keränen

– Tutkimuksen perheet kokivat, että perheen terveys perustuu henkiseen hyvinvointiin, terveystieteiden tohtori Kaarina Sirviö sanoo.

He pitivät moniammatillista yhteistyötä jopa lisärasitteena omalle työskentelylle ja kokivat yhteistyön merkitsevän yksittäisen työntekijän asiantuntijuuden kehittymiselle vain vähän.

Vanhemmat osallistuivat neljällä tavalla

Haastatellut perheet pitivät henkistä hyvinvointia perheen terveyden perustana. Elämänhallinta, perhe-elämän harmonia, perhesuhteet ja ympäristötekijät olivat tärkeitä terveyden osatekijöitä.

Vanhempien mielestä terveyteen kuului koko perheen toiminta, kun taas työntekijöiden mielestä terveyttä edistävän toiminnan lähtökohtana oli usein pelkästään lapsi. Tällöin perheen terveyttä tarkasteltiin lapsen terveyden näkökulmasta.

Vanhemmuuden taidot joko lisäsivät tai vähensivät lapsen hyvinvointia. Vanhemman osallisuuden merkitys tapaamisissa tiedostettiin, mutta vanhemman ja työntekijän kohtaamisessa korostui asiantuntijakeskeinen toiminta.

– Työntekijä oli tilanteessa hallitseva, otti vallan ja eteni kuten halusi: ”asia hoidetaan nyt näin”. Siinä ei asiakkaalle oikein jäänyt aikaakaan omien näkemysten esille ottamiseksi, Sirviö kuvailee.

Asiakkaana olevan vanhemman osallisuus ilmeni neljällä tavalla.

Mukanaoleva vanhempi otti tietoisesti ja vapaehtoisesti passiivisen roolin.

– Hän koki, että hänen tulee olla hiljaa jotta työntekijä saa hoitaa hommansa. Asiantuntija oli myös niin vahva, että vanhempi ei oikein uskaltanut sanoa juu-

ri mitään, Sirviö toteaa.

Osatoimija-vanhempi aktivoitui tilanteessa ja reagoi joihinkin asioihin, mutta työntekijä johti tilannetta eikä vanhempi kyseenalaistanut työntekijän asiantuntijuutta.

Sitoutunut vanhempi hyödynsi aktiivisesti työntekijän asiantuntijuutta oman vanhemmuutensa kehittämisessä.

– Sitoutunut vanhempi oli esimerkiksi jo kotona miettinyt kysymyksiä, joista halusi keskustella tilanteessa. Hän esitti näkemyksiä, joihin halusi työntekijältä varmistuksen, Sirviö täsmentää.

Vastuunottaja-vanhempi ei kokenut työntekijän asiantuntijuutta edellytykseksi vanhemmuutensa kehittämiselle ja perheen terveyden edistämiseksi.

– Hän oli varma itsestään eikä tarvinnut työntekijän hyväksyntää toimilleen. Hän halusi vaan keskustella asioista tasavaroisena työntekijän kanssa.

Työntekijät keskittyivät liikaa lapseen

Sirviön mukaan asiakastilanteissa liiallinen lapsikeskeisyys ja työmenetelmien mekaaninen käyttö rajoittivat vanhempien osallisuutta ja vanhemman asiantuntijuuden huomioon ottamista.

– Nykyään sanotaan, että vanhemmuus on hukassa. Tätä käsitystä työntekijä voisi hälventää arvostamalla asiakastilanteessa vanhemman asiantuntevuutta.

Lapsen olisi tärkeää nähdä, että hänen vanhempaansa arvostetaan asiantuntijana. Samalla myös lasta tulisi arvostaa. Vanhemman syrjään jättäminen on viesti myös lapselle. Juuri noteeraamattomuus

lisää tunnetta, että vanhemmuus on hukassa.

Tulevista tilanteista olisi keskusteltava

Tutkimuksessa haastatellut vanhemmat korostivat perheen terveyden merkitystä selviytymiskeinona tulevaisuudessa haastavistakin tilanteista.

Terveyttä edistävä toiminta painottui kuitenkin perheen menneisyyden ja tämän hetken tilanteen kartoittamiseen.

Painopiste pitäisi Sirviön mukaan suunnata nykyistä enemmän ennakoivaan toimintaan ja varhaiseen tukemiseen.

– Perheiden kanssa voitaisiin keskustella siitä, uhkakuvia maalaamatta, millaisia tilanteita vastaisuudessa eteen voi tulla ja millaisia voimavaroja niistä selviytymiseksi tarvitaan.

Työntekijöiden tavoitteiden puuttuminen tai niiden yleisluonteisuus sekä hajanainen tieto työmenetelmistä hankaloittavat terveyttä edistävän toiminnan kokonaisuuden ja yhtenäisyyden hahmottamista sosiaali- ja terveydenhuollossa.

Moniammatillinen yhteistyö ja toinen toisensa hyvä informointi mahdollistaisivat ennakoinninkin. Yhdessä voitaisiin miettiä, millaisia asioita tulevaisuudessa olisi otettava huomioon, millaisia painottaa. Siten saataisiin aikaan ennakoivaa osaamista laajemminkin.

– Ongelmalähtöisyys on niin syvälle juurtunut sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastyössä, että ideologinen muutos on vaikeasti toteutettavissa. Se edellyttäisi asennemuutosta. ■

Kuntoutus merkittävä osa ammatillista kasvua ja työhyvinvointia!

■ Satakunnan alueella Porin Aikuiskoulutuskeskus (PAKK) ja Satakunnan ammattikorkeakoulu ovat useamman vuoden ajan käyttäneet kuntoutusta koulutuksen osana vaihtovalmennuskoulutuksissa. Toimintatapa on YTT Ossi Eskelisen arvion mukaan sosiaalinen innovaatio, jota voivat muutkin hyödyntää. Sitä käytetään edelleen uusissa, alkavissa koulutuksissa.

Vaihtovalmennusta on Satakunnassa toteutettu TYKY-mallilla, jossa työnhakijat lyhyehkön koulutusjakson jälkeen sijaistavat kuntoutukseen ja koulutukseen lähteviä organisaation työntekijöitä. Osallistujina ovat olleet sekä sosiaali- ja terveysalan että kaupan ja hallinnon alan työntekijät sekä yrittäjät, yhteensä 174. Työnhakijaosallistujia on ollut yhteensä 139, jotka ovat suorittaneet koulutuskokonaisuuden loppuun asti.

Organisaation työntekijöiden koulutusjaksot alkavat kahden viikon kuntoutusjaksolla (PAKK), jolloin arvioidaan kokonaisvaltaisesti yksilöllinen hyvinvoinnin tila: Missä mennään? Kuntoutusjaksoja on toteutettu tähän mennessä Ikaalisten kylpylässä, Kankaanpään kuntoutuskeskuksessa, Satalinnassa, Summassaaren kylpylähotelissä ja kylpylä Kivitiipussa. Ammattikorkeakoulussa kuntoutusjaksot on jaettu kahteen viikon jaksoon, jotka on toteutettu Ruissalon ja Siuntion kylpylöissä. Jaksojen aikana on yhteistoimin tehty

jatko-ohjelma kunnan ylläpitämiseksi ja nostamiseksi.

Moniammatillisesti toteutettuihin kuntoutusjaksoihin kuului kuntotestejä, liikuntaa ja psykososiaalisia osioita tavoitteena kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin näkökulma. Osallistajat pitivät kuntoutusjaksoja merkityksellisinä sekä koulutuskokonaisuuden että erityisesti oman työkykyä ylläpitävän toiminnan käynnistäjänä ja vahvistajana.

Kuntoutusjakson aikana suunniteltiin myös tulevaa opiskelua. Mitä haluan oppia ja miten? Jokainen osallistuja teki itselleen henkilökohtaisen suunnitelman koulutuksen ajaksi. Sitä noudatettiin yhteistyössä muun ryhmän ja opettajan kanssa. Koko koulutusjakson ajan huolehdittiin myös fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta kunnosta, hyvinvoinnista. Viikoittain oli varattu aikaa kuntoiluun ja yhdessäoloon, kuten esimerkiksi sauvakävelyyn, uintiin tai kuntosaliharjoitteluun. Taukojumppaa kuului päivittäiseen ohjelmaan osallistujien itsensä vetämänä kepeillä tai kuminauhoilla venytellen.

Koulutusjakson lopussa oli vielä kuntoutuksen seurantapäivä. Mitä oli tapahtunut kuntoutuksen ja koulutuksen aikana vai oliko tapahtunut mitään? Lähes aina oli. Tulokset olivat fyysisen kunnan osalta paremmat tai vähintään yhtä hyvät kuin koulutuksen alkaessa. Työuupumusmittarilla mitattuna psyykkinen ja sosiaalinen

hyvinvointi oli lisääntynyt merkittävästi ja kestävästi. Työssäjaksamista arvioitiin osalla osallistujista (43 hlöä) uudestaan kuuden kuukauden - kolmen vuoden jälkeen koulutuksen päättymisestä. Tulokset olivat selvästi parempia kuin toimintajaksoa aloitettaessa. Myös osallistujien oma kokemus kertoi samaa:

– Kuntoutusosio oli kultajyvää. Ymmärsin oman terveyteni tärkeyden, kunnostani huolenpitämisen ja liikunnan riemun uudella tavalla.

– Kuntoutusosio sopi erittäin hyvin opiskeluun ja tarjosi pehmeän laskun teoriaan...

– Kuntoutusosio oli aika merkittävä, se herätti taas liikkumaan ja ottamaan vastuuta ruumiillisesta jaksamisesta... ●

LÄHTEET:

Eskelinen Ossi 2005.

Vaihdolla vaihtoehtoja! Porin Aikuiskoulutuskeskuksen julkaisusarja 1/2005.

Heinikangas Sirpa 2004.

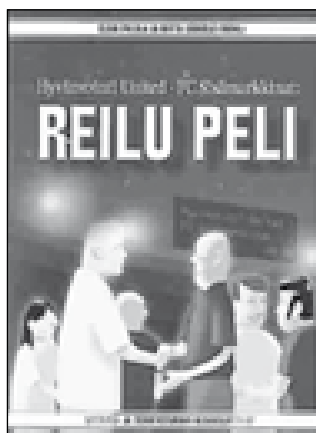
STRADA -koulutus- ja kuntoutusinterventio ammatillisen kasvun ja hyvinvoinnin edistäjänä. Tampereen yliopisto.

Kyngäs Anne 2005.

”Vintin matot on suoritettu”

– Strada-hankkeiden vaikuttavuus. Porin Aikuiskoulutuskeskuksen julkaisusarja 3/2005.

Reilua peliä EU:ssa

Elina Palola ja Riitta Särkelä (toim.)

Hyvinvointi United - FC Sisämarkkinat: Reilu peli.

Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry 2006.

128 sivua. ISBN 951-747-168-8. Hinta 20 euroa

Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden väliset suhteet hyvinvointipolitiikan alueella ovat viime vuosina merkittävästi muuttuneet sisämarkkinoiden laajentumisen kautta. Sisämarkkinoiden tiivistyminen ja kilpailuvaatimusten kasvu vaikuttavat myös jäsenmaiden sosiaaliturvajärjestelmien kehittämiseen ja rajoittavat kansallista toimivaltaa.

Hyvinvointi United - FC Sisämarkkinat: Reilu peli analysoi hyvinvointipolitiikan ja sisämarkkinoiden välisiä yhtymäkohtia ja niiden vaikutuksia kansalliseen politiikkaan ja toimintakäytäntöihin. Se tekee näkyväksi talouden ja sosiaalisen uudenlaista suhdetta, sosiaaliturvan suhdetta markkinoihin ja etsii nykyistä parempaa tasapainoa näiden kahden välille.

Julkaisu on syntynyt asiantuntijaryhmässä, johon ovat kuuluneet tohtori Pentti Arajärvi, ylitarkastaja Peter Fredriksson, dosentti Matti Kari, erikoistutkija Meri

Koivusalo, tutkija Elina Palola, vastaava tutkija Maija Sakslin ja toiminnanjohtaja Riitta Särkelä.

Uudistunut opas näkövammaisille

Jaana Penttilä (toim.)

Näkövammaisten palveluopas 2006

Näkövammaisten Keskusliitto ry. 2006.

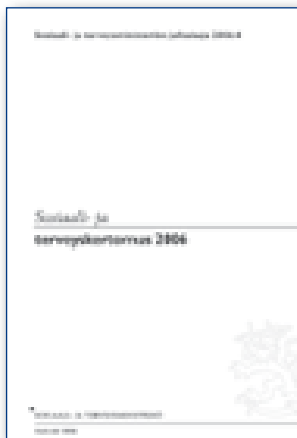
58 s. ISSN 1238-1977. Maksuton.

Päivitetty Näkövammaisten palveluopas 2006 on ilmestynyt. Teos huomioi uudet lakimuutokset ja esittelee, mitä palveluja ja tukia on saatavilla ja miten ja mistä niitä haetaan. Se selostaa näkövammaisille keskeisten kuntoutus- ja vammaispalvelujen tukimuodoista sekä eläkejärjestelmien sisällöistä samoin kuin itsenäisen asumisen ja suoriutumisen sekä liikkumisen ja työllistymisen tukimuodoista. Palveluopassa kerrotaan lisäksi asiakkaan asemaa ja oikeuksia koskevista periaatteista. Palveluopas antaa tietoa, jonka avulla palveluja voi hakea itsenäisesti.

Opas esittää viime vuoden lopulla voimaanastuneen lain Kelan kuntoutuspalveluita ja vuoden alusta tulleen uuden lain omaishoidon tuesta. Muutoksia on myös työvoimatoimiston palvelujen laissa. Toimeentulotuen rakennetta on niin ikään uusittu, vaikka myöntämisperusteet ovat säilyneet ennallaan.

Palveluopas ilmestyy mustapainettuna, pistekirjoituksella sekä äänitteenä joko c-kasettina tai Daisy-äänikirjana. Oppaita voi tilata maksutta NKL:n Tiedotuksen materiaalikeskuksesta (09) 3960 4621/Taina Virtanen tai taina.virtanen@nkl.fi.

Miten kansa voi?

Sosiaali- ja terveystietokertomus

Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisu 2006:4. 320 s.

ISBN 952-00-1996-0 (nid.) Hinta 28 euroa, maksuton PDF saatavilla

Internetistä osoitteesta www.stm.fi.

Sosiaali- ja terveystietokertomus kuvaa Suomen kansalaisten terveyden ja hyvinvoinnin nykytilaa ja kertoo, mitä sen säilyttämiseksi ja kohentamiseksi on tehty. Kertomus julkaistaan joka neljäs vuosi.

Teoksen mukaan suomalaisten toimintakyky ja terveydentila ovat kohentuneet ja työolot parantuneet. Eläkkeelle siirrytään nyt hiukan iäkkäämpänä kuin ennen. Suurimpia vaaroja ovat terveyttä uhkaavien elintapojen ja sairauksien leviäminen: yleistynyt lihavuus, kasvanut alkoholin käyttö sekä lisääntyneet allergiat ja diabetes.

Kertomus esittää, että sosiaalinen hyvinvointi maassamme on parantunut keskimääräisen tulotason noustessa, mutta samalla tuloerot ovat kasvaneet. Myös pitkäaikaistyöttömyys, asunnottomuus ja päihteiden käyttö ovat edelleen hyvinvoinnin haasteina. Lisäksi huolestuttavaa ovat lastensuojelun kasvava tarve sekä sosiaali- ja terveydenhuoltohenkilöstön

saanti.

Sosiaali- ja terveystietokertomuksen eri sektorien toiminnan ja kehityksen lisäksi kertomuksessa kuvataan, mitä ongelmien ehkäisemiseksi on tehty. Teos esittelee muun muassa keskeisimmät erityisohjelmat sosiaali- ja terveystietokertomuksen tavoitteiden saavuttamisessa ja kuvaa niiden nykyvaihetta ja kehitysnäkymiä.

Kertomuksessa raportoidaan keskeisimmät hallinnonalojen päätökset ja toimenpiteet, joilla vaikutetaan väestön terveyteen ja hyvinvointiin. Lopussa luodaan vielä katsaus sosiaali- ja terveystietokertomuksen tärkeimpiin tuleviin haasteisiin, joista painotetaan erityisesti väestöryhmien välisten terveyserojen kaventamista ja syrjäytymisen ehkäisyä. Teoksessa tähdennetään, että väestön terveyden ja hyvinvoinnin kehityksen kannalta on ratkaisevaa, että vähemmän koulutetun ja sosiaalisesti riskialttiin väestön suhteellista asemaa onnistutaan kohentamaan.

SEPPO PIETILÄINEN
Kun yrittänyttä
vakuutukseen laitettiin.
Yrittäjien eläkelain synty
ja varttuminen.

Eläketurvakeskuksen
keskustelualoitteita 2005:1.

Yrittäjäläkkeet toteutettiin samanaikaisesti maatalousyrittäjäläkkeiden kanssa. Kuitenkin ne jäivät eläkekiis- tassa maatalousyrittäjäläkkeiden varjoon. Ne olivat tavallaan maatalousyrittäjäläke- päätösten sivuefekti. Tämä on merkinnyt sitä, että yrittäjäläkkeiden synnystä ja kehityksestä ei ole paljoa kirjoitettu.

Yrittäjäläkkeitä koske- van raportin lähdeaineisto koostuu Pietiläisen muistitie- doista ja omasta aineistosta, komiteamietinnöistä, haas- tatteluista ja kirjallisuudesta. Lähdeaineistoa voidaan pitää riittävänä, mutta lähdekri- tiikkiä olisi voinut soveltaa enemmän. Tarkastelu poh- jautuu paljolti komiteamietin- töihin ja niiden kuvaamiseen. Tosin siinä on otettu jonkin verran mukaan toimijoita ja historiallista tilannetta. Kuitenkaan Pietiläinen ei ole aivan onnistunut niveltämään yrittäjäläkkeiden syntyä historialliseen kontekstiin ottaen huomioon tilanneteki- jät, toimijat ja rakenteelliset muutosprosessit. Kansanelä- ke- ja työeläkevaihtoehtojen välisen kilpailun kuvaus jää hieman ohueksi eikä sitä kyetä riittävän selvästi kytke- mään historialliseen tilan- teeseen. Tämä on merkinnyt sitä, että eläkepoliittiset linjaerimielisyydet jäävät liian vähälle huomiolle. 1960-luvun puolivälissä oli tapahtumassa politiikassa suunnanmuutos.

Nopean rakennemuutoksen myötä oltiin siirtymässä ag- raariyhteiskunnasta palvelu- ja teollisuusyhteiskuntaan ja palkkatyöntekijää, erityisesti teollisuustyöntekijää, pidet- tiin eräänlaisena ihanteena. Ammattiyhdistysliike ja sosiaalidemokraatit eheytyi- vät, vuoden 1966 eduskunta- vaaleissa sosiaalidemokraatit saavuttivat suuren vaalivoiton ja eduskuntaan tuli vasemmis- toenemmistö. Sisäpolitiikassa maalaisliiton/keskustapuo- lueen valta-asema päättyi ja sosiaalidemokraatit nousivat johtavaksi hallituspuolueeksi. Tämä merkitsi työmarkkina- järjestöjen aseman vahvis- tumista ja palkansaajien sosiaaliturvan ja ansiosidon- naisen sosiaalivakuutuksen kehittämistä, ts. työmarkkina- johtoisen sosiaalipolitiikan lä- pimurtoa poliittisella tasolla. Tähän laajempaan yhteyteen Pietiläisen olisi pitänyt kytkeä Pekka Kuusen sosiaalipoliit- tisen ohjelmatoimikunnan lakkauttaminen 1968. Sosi- aalipoliittisen ohjelmatoimi- kunnan tilalle perustettiin työmarkkinavaltainen eläke- järjestelmäkomitea. Sosiaali- politiikan kehittäminen siirtyi työmarkkinajohtoiseksi ja sosiaalipoliittiset uudistukset liitettiin tulopoliittisten koko- naisratkaisujen sosiaalipake- teiksi. Työeläkevaihtoehtojen kannattajien aseman vahvistui ja kansaneläkevaihtoa ajavien asema puolestaan heikkeni.

Juho Tenhiälän johtaman, dualistiseksi jakaantuneen eläketurvakomitean jäsenen Kelan johtajan Jaakko Pajulan eriävää mielipidettä, miten maatalousyrittäjien ja yrittä- jien eläketurva olisi pitänyt järjestää, olisi voinut käsitellä tarkemmin. Pajulahen esitti

eriävissä mielipiteessään, joka oli lähes yhtä pitkä kuin komitean mietintö, kansan- eläkkeen perusosan ja tukio- san yhdistämistä yhtenäiseksi, kaikille eläkkeensaajille tule- vaksi peruseläkkeeksi. Pajulan mielestä kansaneläkkeeseen tuolloin tehtyjen muutosten myötä kansaneläkelain köy- häinhoitoperiaate oli mennyt niin sekaisin, että näyttäisi olevan aika poistaa köyhäin- hoitoperiaate kansaneläke- laista. Hänen mielestään olisi aika siirtyä luokkapoliitikasta kokonaisvaltaiseen ja ihmis- keskeiseen eläkepolitiikkaan. Se merkitsi, että ihmisen kaikinpuolinen huomioon ot- taminen otettaisiin huomioon eläketurvan suunnittelussa ja näiden suunnitelmien suh- teuttamisessa yhteiskuntako- konaisuuteen. Ihmiskeskeisen politiikan mukaista ei voi olla, että ihmiset karsinoidaan eri luokkiin sen mukaan, minkä- laisessa muodollisjuridisessa suhteessa hän maamme ra- kentaa, ts. onko hän virka- tai työsuhteessa tai tekeekö hän omaa työtä, toimiiko yrittäjä- nä tai tutkijana, opiskeleeko tai onko kotiäitinä. Hänen mukaansa jokaisen työpanos kartuttaa kansantuloa ja se on pantava sosiaaliturva-ajat- lumme perustaksi. Pajulan mukaan luokkatietoisesta sosiaaliturvapoliitikasta on siirryttävä nykyistä ihmis- keskeisempään ja kokonais- valtaisempaan kansanva- kuutukseen. Samanlaiseen ajatteluun pohjautuu saira- usvakuutuslain oman työn käsite, joka tuli sairausvakuu- tuslakiin suurelta osin Pajulan ansiosta. Pajula perusteli oman työn käsitettä sillä, että työsuhdetta hän ei pitänyt oikeana perusteena päivä- ja

äitiysrahan saamiselle, koska sen ulkopuolelle olisi jäänyt oma työ ja työpanos. Pajulan esittämää ihmiskeskeistä kan- sanvakuutusta voidaan pitää hänen sosiaalipoliittisen ajat- telunsa perustana. Ideanahan se muistutti Ruotsin sosiaa- livakuutuslaitoksen (Riksför- säkringsverket) ensimmäisen pääjohtajan Rolf Brobergin holistista ajattelua, jonka mukaan ihminen on yksi ko- konaisuus ja yksi organisaatio hoitaisi ihmisen sosiaaliset riskit kehdestä hautaan.

Reportissa olisi pitänyt paremmin huomioida se poliittinen konteksti, jossa maatalous- ja yrittäjäläkkeet syntyivät. Presidentti Kekko- sen myötävaikutuksella ns. K-linjan tuella Johannes Vi- rolainen syrjäytti Sukselaisen maalaisliiton puheenjohtajan paikalta 1964. Kekkonen pelkäsi Sukselaista tulevana presidenttiehdokkaana ja hänen yhteistyötään asevel- jien ja kokoomuksen kanssa, mikä ei sopinut K-linjan politiikkaan. Sukselaisen, K-linjan ja Virolaisen väliset suhteet olivat huonot eikä Sukselainen paljoa puuttunut maatalousyrittäjäläkelakien syntyyn, koska tiesi Virolaisen kannan TEL- vaihtoehtojen puolesta. Lisäksi Pajula oli K- linjan kannattaja. Sen tähden ei syntynyt mitään yhtenäistä linjaa Kela - vaihtoehtojen puolesta.

Toisaalta on otettava huo- mioon, että TEL- vaihtoehto vastasi Kela - vaihtoehtoa pa- remmin tuolloin noudatettua työmarkkinajohtoisen ansiosi- donnaisen sosiaalivakuutuk- sen kehittämistä. Yrittäjä- ja maatalousyrittäjäläkelakien myötä koko työvoima yrittä- jä- ja viljelijäväestöstä mukaan

Nimityksiä

lukien tuli työeläkejärjestelmän piiriin. Näin eläkekamppailu TEL- vaihtoehtoon ja Kela - vaihtoehtoon kesken oli käytännössä päättynyt TEL- vaihtoehtoon voittoon.

Raportin yrittäjäeläkelakien sisältöä käsittelevässä osuudessa Pietiläinen on omalla alallaan. Hän selvittää tarkasti ja yksityiskohtaisesti yrittäjäeläkelakien toimeenpanoa ja sitä, miten eläke-etuudet ja laskusäännöt yhtenäistettiin TEL:n mukaan. Yrittäjäeläkelakien soveltamisessa Pietiläinen kuvaa, miten taiteilijat ovat muodostaneet ongelmaryhmän eläkevakuutukselle ja eläkevakuutus taiteilijoille. Ehkä tässä Pietiläinen olisi voinut hieman tarkemmin selvittää työsuhdeperusteisuuden ongelmallisuutta ja miettiä Pajulan esittämän oman työn käsitteen soveltu- mista nykyiseen tilanteeseen näiden sosiaalisten riskien kohdalla.

Seppo Pietiläisen teksti on sujuvaa ja selkeää luettavaa. Pietiläinen antaa yrittäjäeläkelakien synnystä ja sen toteuttamisesta sellaista tietoa, jota ei asiakirjoista saa. Hän valottaa yrittäjäeläkelakien taustaa, inhimillistä tapahtumia. Tässä mielessä raportti antaa lisävalaistusta muutenkin hieman katveeseen jääneeseen yrittäjäeläkelakien kuvaukseen ja täyttää näin osaltaan maamme eläketurvatu- kimukseen jäänyttä aukkoa.

HEIKKI NIEMELÄ
KARI SALMINEN

Kuva Annika Söderblom

Kelan viestintäpäällikkö vaihtuu

Kelan viestintäpäälliköksi on nimitetty filosofian maisteri **Seija Kauppinen** 1.9.2006 alkaen. Kauppinen siirtyy Kelaan Kuntien eläkevakuutuksen viestintäpäällikön tehtäviin.

Seija Kauppinen on työskennellyt Kuntien eläkevakuutuksessa viestintäpäällikkönä vuodesta 2000. Sitä ennen hän on toiminut tiedottajana ja viestintäpäällikkönä Finprossa (entisessä Suomen Ulkomaankauppaliitossa) sekä mm. Säästöpankkien Keskus-Osake-Pankissa ja Säästöpankkiliitossa, Helsingin kaupungin energialaitoksella ja Keskossa.

Paikka tuli haettavaksi viestintäpäällikkö Mikko Tuohen eläkkeelle siirtymisen vuoksi.

tilastoryhmän uutuuudet

Vuosikatsaukset

KELAN VAMMAISETUUSTILASTO 2005, Suomen virallinen tilasto. 82 s. Hinta 3 euroa.

KELAN KUNTOOUTUSTILASTO 2005, Suomen virallinen tilasto. 93 s. Hinta 3 euroa.

Toimitusmaksu

alle 0,5 kilon paketti 2 euroa

0,5 - 1,0 kilon paketti 4 euroa

yli 1,0 kilon paketti 7 euroa

Kotitalousvähennys työllistää kustannustehokkaasti

– Kotitalousvähennyksen työllistävä vaikutus on noin 12 000 työpaikkaa vuodessa, kertoo Jarmo Palm työministeriöstä.

Valtion vähennykseen panostamat eurot palautuvat takaisin yli 100 prosenttisesti.

■ TEKSTI HEIDI NIVA, TIEDOTTAJA, KELAN VIESTINTÄ, heidi.niva@kela.fi

● Työministeriön tilaamassa tutkimuksessa on selvitetty kotitalousvähennyksen kustannustehokkuutta ja työllistävä vaikutusta. Tutkimus vertaa Suomen tilannetta muihin EU-maihin ja selvittää, miten työpaikkojen syntyä kotitalousvähennyksellä voitaisiin tukea.

– Työllistävä vaikutus kotitalousvähennyksillä on noin 10 000 työvuotta, mikä on noin 12 000 työpaikkaa, summaa työministeriön neuvotteleva virkamies Jarmo Palm.

Kotitalousvähennyksen vaikutukset ovat työllistävyyden ohella paljon merkittävämmät.

– Vähennys synnyttää myös välillisiä vaikutuksia. Esimerkiksi harmaa työ saadaan lailliseksi, ihmisille jää enemmän työ- tai vapaa-aikaa ja vähennyksen myötä säästetyllä rahalla ostetaan muita palveluja.

Palvelujen osto vielä vähäistä

Suomessa kotitalousvähennystä käytetään

vielä verraten vähän. Vuonna 2004 sitä käytti yhteensä reilu 155 000 taloutta, mikä on 6,6 prosenttia kaikista kotitalouksista.

– Vertailumaissa, eli Ranskassa, Tanskassa, Saksassa ja Belgiassa, vähennystä on käyttänyt 10–15 prosenttia talouksista. Heillä ei edes vähennyksen piiriin kuulu remontit, joita taas Suomessa käytetään eniten, Palm vertaa.

Palm arvioi, että ero johtuu suomalaisten asenteista.

– Ajatellaan, että kotityöt pitää tehdä itse. Saatetaan hävetä sitä, että joku muu siivoaa omaa kotia. Kysely paljasti myös sen, että systeemistä tiedetään vielä hirmu vähän.

Tutkimuksen mukaan remonttipalveluja osti 73 prosenttia vähennystä käyttäneistä kotitalouksista. Siivouspalveluita osti 25 prosenttia, hoivapalveluita tai lastenhoitoa neljä prosenttia ja piha- ja puutarhatöitä noin kolme prosenttia kotitalouksista.

– Meillä siivous- ja hoivapalveluja

käytetään yllättävän vähän. Mutta näillä alueilla näen eniten kasvupotentiaalia, Palm pohtii.

– Yksi hyvä puoli vähennyksessä on, että se on luonut siivouspuolelle ihan uudet markkinat. Kun väestö ikääntyy, löytyy siltäkin puolelta varmasti vielä enemmän kysyntää. Meillä ei ole aiemmin ollut siivousalan yrityksiä kotitalouksille. Nytkin on monilla alueilla kysyntää enemmän kuin tarjoajia. Kun markkinat kehittyvät, siivouspalvelujen osto varmasti kasvaa.

Vuoden 2005 alusta on voinut tehdä kotitalousvähennyksen myös omille vanhemmilleen tai isovanhemmilleen ostamistaan palveluista. Mahdollisuutta hyödynsi tutkimuksen mukaan ainoastaan kaksi prosenttia.

– Kun kysely tehtiin, kotitalousvähennyksen maksimivähennys oli 1 150 euroa, joka saattoi mennä oman kodin palveluihin, eikä vähennystä jäänyt vanhempien palvelutilaukseen. Tämän vuoden alusta maksimimäärä siivouspalveluissa kaksinkertaistui. Arvioisin, että tällä saralla kysyntä vilkastuu, Palm visioi.

Kustannustehokasta työllistämistä

Tutkimuksen mukaan kotitalousvähennyksessä työllistetään kysyntälähtöisesti, mikä takaa sen, että syntyneet työpaikat ovat pysyviä, eivätkä ne uhkaa muiden alalla toimivien työtilannetta. Tutkimus osoittaa myös, että vähennyksen avulla

luodut työpaikat näyttävät maksavan itsensä takaisin.

– Jokainen valtion kotitalousvähennyksen käytetty euro palautuu lähes 1,5-kertaisena kansantalouteen, riemuitsee Palm.

Kun kotitalousvähennyksiä maksettiin yhteiskunnan pussista vuonna 2004 noin 111 miljoonaa euroa, vähennystä hyödyntäneet kotitaloudet käyttivät palveluihin noin 457 miljoonaa euroa.

– Valtion vähennyksiin sijoittama summa tuli takaisin jo melkein palvelujen 22 prosentin alv:eina. Tähän lisätään vielä työllistävä vaikutus, kun palvelujen tekoon palkattiin paljon työttömiä. Harmaan työn tulo lailliseksi lisää osaltaan veroja valtiolle, samoin vähennyksessä säästetyllä rahalla ostetut muut palveluja, kuten matkustus. Tämä näyttäisi valtionkin kannalta ihan hyvältä bisnekseltä. Sanoisin, että systeemiin kannattaa satsata lisää, Palm innostuu.

Tulevaisuudessa etu heti käteen?

Miten kotitalousvähennyksiin sitten voitaisiin panostaa tulevaisuudessa?

– Tutkimus osoitti, että jos mentäisiin sellaiseen malliin, jossa edun saisi suoraan, se suorastaan räjäyttäisi kotipalvelumarkkinat, Palm informoi.

Palmin mukaan tarjolla olisi erilaisia vaihtoehtoisia malleja.

– Tässä voisi toimia sellainen ”Kela-systeemi”, että itse maksaa ensin brut-

tohinnan ja etu maksetaan nopeasti takaisin. Tai sitten yritystukimalli, mikä on Tanskassa käytössä. Siinä palvelun ostaja maksaa nettosumman ja yrittäjä laskuttaa kunnalta loppuosan. Joissakin maissa on käytössä maksusetelimalleja. Mielestäni pitäisi vähintäänkin selvittää, olisiko erilliseen malliin tarvetta mennä.

Tällä hetkellä kotitalousvähennyksen saa teetetyn työn hinnasta, josta vähennys on 60 prosenttia. Vähennyksessä on omavastuuosuus, joka on 100 euroa. Verotodistukseen merkitään vähennyksen suuruus ja liitetään kuitit mukaan. Vähennyksen saa veronpalautuksena tai sen voi huomioida etukäteen veroprosentissa. Siivous ja hoivapalveluissa vähennyksen enimmäismäärä on 2 300 euroa, remonteissa 1 150 euroa.

– Vähennyksen hän voi tehdä molemmat puoliset, jolloin siivous- ja hoivapalveluja voi ostaa talouteen 4 600 eurolla.

Toivelistalla atk- ja ateriapalvelut

Kotitalouspalveluja voisi kehittää myös palvelutarjonnan laajentamisella. Kotitaloukset olisivat valmiita ostamaan vähennyksen piirissä myös atk- ja digipalveluita, pito- ja juhlapalveluita, muuttopalveluita sekä hoivapalveluiden yhteydessä ateriatoimituspalveluita sekä kampaamo- ja parturipalveluita.

Kotitalouspalvelu työnantajan tarjoamana luontaisena kelpasi myös ostettavaksi. Yrityskyselyn mukaan myös työnantajista yli neljännes olisi valmis niitä työntekijöilleen tarjoamaan.

Tutkimuksen mukaan kotitalouspalvelujen osto vilkastuu. Vuosina 2001–2004 vähennystä hyödyntäneiden kotitalouksien määrä on 2,4-kertaistunut. Vuonna 2004 luku oli 6,6 ja vuoden 2005 syksyllä tehdyn kyselyn perusteella arvioitiin viime vuoden saldoksi 8 prosenttia.

– Jos kasvu jatkaa samaa luokkaa, uskon, että parissa vuodessa päästään 10 prosenttiin. Jos vähennyksessä säilytetään remonttipalvelut ja siivouspalvelut kehittyisivät samalla lailla kuin vertailumaissa, voidaan päästä ehkä jopa 15 prosenttiin, ennustaa Palm.

Kari Niilolan ja Mikko Valtakarin tutkimus ”Kotitalousvähennys kotipalvelumarkkinoiden luoja ja työllisyyden lisääjänä” oli työministeriön tilaama ja Helsingin kauppa- ja kauppakorkeakoulun LTT-Tutkimus Oy:n toteuttama. ■

Kuva Annika Söderblom

– Kotitalouspalvelujen osto tuo hektisessä maailmassa hetkistä helpotusta elämään. Lähiomaisille ostettu palvelu taas on hyvä lahjaidea, esittelee työministeriön neuvotteleva virkamies Jarmo Palm.

Mielialataidot-kurssi sopii opintojen yhteyteen

Mielialataidot-kurssi on Turun ammatti-instituutin hanke. Sen rahoittaa VaSkooli-projekti, joka on osa koko EU:n alueella toteutettavaa EQUAL-ohjelmaa. Projekti toteutetaan Turun ja Salon seutukunnissa 1.11. 2004 - 31.12. 2007 välisenä aikana. Projektin tavoitteena on alueellisen koulutustakuumallin kehittäminen ja kokeilu toisen asteen opiskelupaikan tarjoamiseksi jokaiselle perusopetuksen päättäneelle nuorelle. Siihen pyritään muun muassa uusien tiedonsaannin sekä ohjaus- ja tukipalvelujen avulla.

● Nuorten masennusta helpottamaan on Turussa kokeiltu ”masennuskoulu”. Ammatti-instituutin ja psykiatrian nuorten poliklinikan yhdessä toteuttamaan Mielialataidot-kurssille osallistui parikymmentä nuorta. Erikoiseksi tämän toiminnan tekee se, että mukana olleet saivat siitä yhden opintoviikon.

Kurssin tavoitteena on ehkäistä masennusta ja auttaa masennuksesta kärsiviä opiskelijoita. Kyseessä ei ole kuitenkaan terapia, vaan oppiminen, psykoedukatio.

– Kun on muitakin lyhytkursseja, niin miksei voi olla myös mielialataitokurssi, sanoo yksi kurssin ohjaajista, sosiaalityöntekijä **Raija Manni** Turun psykiatrian nuorten poliklinikalta.

Yksinäisyyttä, ulkonäköongelmia

Nuorista jopa joka viidennen on todettu jossain vaiheessa kärsivän masennuksesta. Arvioiden mukaan 15–25 prosenttia nuorista kärsii sellaisesta pitkäkestoisesta oireilusta, että he hyötyisivät jostain hoidosta. Nuorten depression osuus terveyteen liittyvien tekijöiden joukossa on kasvamassa, ja masennukseen sairastuvien määrän arvellaan lisääntyvän, todetaan lääketieteen tohtori Linnea Haarasillan (nyk. Karlsson) ja dosentti Mauri Martusen teoksessa ”Nuorten depressio”.

Saman on havainnut 30-vuotiselä työrullallaan käytännössä myös Raija Manni, joka on aikaisemmin toiminut

parikymmentä vuotta koulukuraattorina peruskoulussa. Ongelmia saattaa olla erittäin menestyvilläkin oppilailta, etenkin lukiovuosina.

Ongelmista ensimmäisenä hän mainitsee yksinäisyyden. Pelko ottaa kontaktia toiseen voi olla valtava. Nuori saattaa jännittää enemmän toisia nuoria kuin opettajia. Kouluelämä stressaa. Enää ei ole yhtä luokkaa, jonka kanssa voisi kasvaa, lukio on täysin luokaton. Suhde vanhempiinkin masentaa monia.

Ulkonäköön liittyvien ongelmien hän sanoo uransa aikana lisääntyneen selvästi. Tämä liittyy osaltaan haluun varmistaa ikätovereitten hyväksyminen, mutta myös siihen, että ulkonäön merkitys on nykyisin korostunut koko yhteiskunnassa.

– Syömishäiriöt ovat lisääntyneet etenkin tyttöjen keskuudessa. Jo päiväkodissa tytöt tarkkailevat vartaloaan. Hoitojärjestelmäkkin saattaa lisätä näitä paineita kiinnittäessään erityishuomiota lasten lihavuuteen, Raija Manni sanoo.

Mielialapäiväkirja innosti

”Masennuskoulun” idea on lähtöisin Yhdysvalloista. Menetelmä on alkuaan kehitetty katulapsille ongelmanratkaisun välineeksi. Suomeen sitä on juurruttanut turkulainen psykoterapiakouluttaja Tarja Koffert. Hänen yhdessä Katariina Kuusen kanssa kirjoittamaa teosta ”Depressio-koulu, masennuksen ehkäisy ja hoitota-

poja” on sovellettuna käytetty oppikirjana myös Turussa.

Mielialataidot-kurssi järjestettiin kolmessa ryhmässä. Jokaisessa oli kuudesta kahdeksaan 15–18-vuotiasta nuorta. Juuri siinä iässä ensimmäistä kertaa masennukseen sairastuvien nuorten määrä on huipussaan. Kahdessa ryhmässä oli yksinomaan ammatti-instituutin oppilaita ja se kokoontui koulun tiloissa. Raija Mannin ohjaamassa ryhmässä oli mukana kolme oppilasta ja kolme nuorten poliklinikan asiakasta. Kahden tunnin mittaisia kokoontumisia oli kahdeksan.

Tapaamiset eli oppitunnit oli teemoitettu selkeästi. Liikkeelle lähdettiin antamalla tietoa masennuksesta. Osanottajien omien kokemusten käsitteleminen oli monipuolisesti esillä. Omien mielialojen tunnistamista opeteltiin esimerkiksi mielialapäiväkirjan avulla. Nuoret kirjasivat mielialansa kolme kertaa päivässä asteikolla 1–9 ja pohtivat, millaiseen tilanteeseen mikäkin mieliala oli liittynyt.

Näin harjoiteltiin sitä, miten omat ajatukset vaikuttavat arkielämään ja miten ajatusten kanssa voi työskennellä. Yhden oppitunnin ajan harjoiteltiin keinoja ajatusten muuttamiseksi.

– Päiväkirjan pitäminen osoittautui käyttökelpoiseksi. Nuoret kirjasivat tunnollisesti ylös tuntemuksiaan. Omista kokemuksista puhuminen osoittautui muutenkin hyväksi, kun he huomasivat, että muillakin on vastaanvanlaisia kokemuksia.

Kurssi antoi uusia havaintoja myös ohjaajalle. – Ryhmässä myös omista asiakkaita sai paljon monipuolisemman kuvan, kun näki, miten he käyttäytyvät ryhmässä. Esimerkiksi yksi tyttö, joka noudatti huonosti yksilöaikoja, tuli aina ajoissa ryhmään. Ryhmässä syntyi myös uusia kaverisuhteita.

”Masennuskoulu” tavoitteena on katkaista noidankehä, jolla voi olla kauaskantoisia vaikutuksia. Nuorten kohdalla masennus näkyy usein poissaolona kou-

lusta. Näin se saattaa estää valmistumisen ja johtaa pahimmillaan syrjäytymiseen.

Raija Mannin mukaan vastaanvanlaista koulutusta voisi hyvin järjestää koulutuksen yhteydessä yleisemminkin.

– Opetuksen sisällä on semmoisia mahdollisuuksia, joihin voi sisällyttää lievien mielialahäiriöitten itesäätelyoppia. Kun on muitakin lyhytkursseja, niin miksei myös mielialataitokurssi. Se sopisi esimerkiksi terveystiedon osaksi tai vaikka kerhomuotoisena. Ohjaamiseen ei välttämättä tarvita terapeuttikoulutusta, perehtyneisyys riittää. Oppilashuollon työntekijöillä on paljon asiaan liittyvää tietoa ja taitoa.

Mielialataitojen opetusta aiotaan jatkaa Turussa ensi syksynä. ■

LÄHDE:

Linnea Haarasilta, Mauri Marttunen:

Nuorten depressio.

Kansanterveyslaitos 2000.

Kuva Mauri Helenius

Kunnan naisten kunto heikkeni

● Kuntien työntekijöillä oli viime vuonna selvästi enemmän sairauslomia kuin aiemmin Työterveyslaitoksen kymmenvuotisella mittausjaksolla. Naisten sairauspoissaolot lisääntyivät eniten.

Myönteinen selitys sairauslomien kasvulle on hoitotakuun tepsiminen. Kielteinen vaihtoehto löytyy työstressistä, jota kuntien heikentynyt talous tuottaa.

Työterveyslaitoksen Kunta 10 -tutkimus kertoo, että vuonna 2005 tutkitut kunta-alan naiset sairastivat 20 ja miehet noin 13 päivää. Sairauslomamäärät kasvoivat työntekijöillä, alemmilla toimi-

Piirros Juho Juntunen

Juntunen 06

henkilöillä ja ylempillä naistoimihenkilöillä. Vain ylempillä miestoimihenkilöillä määrä pysyi ennallaan.

Kunta 10 -tutkimus kattaa Espoon, Tampereen, Vantaan, Turun, Oulun, Nokian, Naantalın, Raision, Valkeakosken ja Virtain kaupunkien henkilöstön. Heiltä on kerätty sairauspoissaolot joka vuosi vuodesta 1996 alkaen. Kyselyjä on tehty vuodesta 1997 alkaen. Kuluva vuoden syksyllä kysely lähetetään neljännen kerran kaikille osallistujille, noin 50 000 ihmiselle.

Kela tilastoi korvaamansa, eli yli kymmenen vuorokauden sairausrahapäivät. Niiden määrä on noussut vuosina 1996–2005 yhdeksänä vuotena kymmenestä. Viime vuonna Kelan korvaamia sairausrahapäiviä kertyi jo lähes 16 miljoonaa. Niistä naisten osuus on noin 8,4 miljoonaa.

Hoitotakuu vai työstressi?

Sairauslomien määrä nousi kunnissa viime vuonna niin vakinaisilla, määräaikaissilla, nuorilla kuin vanhoilla. Tutkimusprofessori **Jussi Vahtera** Työterveyslaitokselta sanoo, että hoitotakuu voisi selittää, miksi juuri nyt sairauslomat kääntyivät nousuun, vaikka vuonna 2004 määrä ensi kerran taistui.

– Jos hoitotakuun myötä on alettu selvästi purkaa leikkausjonoja, ja leikkaukset johtavat pitkälle sairauslomalle, hoitotakuu heijastuisi sairauslomien piikkiin. Aika näyttää, Vahtera aprikoi.

Vaihtoehtoisen selityksen hän löytää kuntien heikentyvästä taloudesta. Kuntien on pakko lisätä tehokkuutta jos siksi, että valtion tuottavuusohjelmat heijastuvat kuntiin. Uutta väkeä ei saisi palkata, ja nykyinen väki sekä asiakkaat vanhenevat. Lisäksi eduskunta säätää yhä lisää velvoitteita kunnille.

– Henkilöstösopistukset olivat huomattava terveysriski laman aikana työssä menettäneille, mutta yllättävästi myös töihin jääneille, koska heidän työstressinsä kasvoi. Tämä on yksi selitys sairauspoissaoloille ja terveyden heikenty-

miselle. Henkilöstön kunnon nopeasta heikkenemisestä näkyy jo huomattavia hälytysmerkkejä, Vahtera suree.

Erityisesti naisten sairastelu paheeni viime vuonna. Vahtera korostaa, että helppoa selitystä tälle ilmiölle ei löydy. Väestötutkimuksista tiedetään, että naiset raportoivat enemmän oireita, ja naiset käyttävät enemmän terveydenhuollon palveluita kuin miehet.

Työterveyslaitos on englantilaisten tutkijoiden kanssa osoittanut, että terveysongelmaiset miehet saattavat pitkittää lääkärille menoa usein liikaa. Samoista terveysongelmista kärsivistä miehistä ne, jotka eivät olleet lainkaan sairauslomalla, kuolivat tulevina vuosina kaksi kertaa useammin sydänsairauksiin kuin kohtuullisesti sairauden takia töistä poissa olleet miehet.

Huipulla terveys nousussa

Sairauspoissaolot heijastavat terveyttä. Vahtera taustoittaa, että alemmassa ammattiasemassa olevien terveys on monella mittarilla todettu huonomaksi kuin ylempässä asemassa olevan. Sosioekonomisesti alempia yhdistävät myös muita korkeampi sairastuvuus ja kuolleisuus. Sosiaalisen aseman merkitys terveyteen on kansainvälisesti tunnettu ilmiö.

Vahteran mukaan terveyserot heikoimmin ja parhaimmin pärjäävien välillä ovat Suomessa säilyneet suurina, eivätkä ole ainakaan pienenemässä.

– Huono-osaisten sairastelu ei niinkään lisääntynyt, vaan korkeimmissa sosiaaliryhmissä terveys lisääntyy nopeammin. Suhteellinen ero näkyy myös väliryhmissä. Jos on yhtä askelta paremmassa asemassa, myös terveysmittarit näyttävät askelta paremmalta, Vahtera vertaa.

Eroja ei hänen mukaansa pystytä tyhjentävästi selittämään ravinnolla, liikunnalla tai päihteiden liikkakäytöllä. Esimerkiksi työstressi vaikuttaa, ja kasvuolot heijastuvat aikuisuuteen asti.

Määräaikaissilla työntekijöillä on

vähemmän sairauspoissaoloja kuin vakinaisilla. Määräaikaaiset myös tuntevat itsensä terveemmiksi ja henkisesti vähemmän rasittuneeksi kuin vakinaiset. Vahteran mukaan tämä on sikäli outoa, että määräaikaissessa työsuhteessa olevien riski kuolla on suurempi kuin vakinaisessa työsuhteessa olevilla.

– Määräaikaissilla on korkea kynnys jäädä sairauslomalle. Ja jos työsuhdetta jatketaan, terve määräaikainen yleensä valitaan ennemmin kuin huonokuntoinen määräaikainen, hän tulkitsee.

Kunnat osaavat käyttää tutkimuksia

Aiemmin Työterveyslaitos on todistanut esimerkiksi johtamisen laadun enustavan tulevia poissaoloja. Vahteran mukaan moni kaupunki on käynnistänyt monivuotisia hankkeita, joissa pyritään kehittämään työoloja tutkimuksen osoittamien puutteiden korjaamiseksi.

– Olemme havainneet, että työntekijät pitävät oikeudenmukaista johtamista erittäin tärkeänä. Jos johdetaan reilusti, myös terveys säilyy. Tutkimusten mittaukset eivät parane itsestään, vaan työelämää on parannettava.

Vahtera luonnehti kuntakymppiä kansainvälisesti yhdeksi isoista työelämän tutkimuksista. Tutkijat saavat tieteellisesti arvokasta tietoa, ja kunnat luotettavaa seurantatietoa.

– Toimialojen väliset isot erot vaikeuttavat vertailuja. Tilastokeskuksen luvut yksityissektorin rakennus- tai elintarviketyöläisten sairauspoissaoloista ovat selvästi korkeampia kuin meidän tutkimillamme kuntatyöläisillä. Toisaalta esimerkiksi insinööritoimistossa ei juuri ole poissaoloja, Vahtera vertaa.

Kunta 10 -tutkimuksen luvut ovat vakioituja, eivätkä suoraan vastaa todellisuutta. Tilastolliseen laskentaan perustuvilla luvuilla on haluttu poistaa terveysmuutoksia selittäviä taustatekijöitä, kuten iän vaikutukset. Tiedetäänhän se, että vanhat sairastavat enemmän kuin nuoret. Luvut ovat vertailukelpoisia Kunta 10 -tutkimuskuntien kesken. ■

Asiakkaiden segmentointia vai yksilöllistä palvelua

■ TEKSTI **HILKKA NAKARI**, TIEDOTTAJA, KELAN VIESTINTÄ, hilkka.nakari@kela.fi

● – Asiakaspalvelulta vaaditaan monimuotoisuutta: pitkälle automatisoitu itsepalvelu sopii joillekin asiakasryhmille paremmin kuin toisille, mutta samalla kaavalla ei voida hoitaa kaikkien asiakkaiden palvelua edes saman etuuseriymän sisällä. Asiakasryhmittelyn mukaiset hyvin suunnitellut palveluprosessit antavat kuitenkin pelivaraa yksilöllisen palvelun toteuttamiselle, Kelan tutkija Hannu Mattila toteaa.

Kelan asiakaspalvelun strategisessa suunnittelussa pohditaan, miten palvelun sisältöä ja palvelukanavia voisi suunnitella paremmin vastaamaan eri asiakasryhmien tarpeita. Erityisen ajankohtaista tietoa asiakkaiden tarpeista on juuri nyt, kun Kela valmistelelee palvelustrategiaa ja tietojenkäsittelyn toimintastrategiaa vuosille 2007–2010.

Helpottaisiko asiakasryhmittely ja erilaisten asiakasryhmien odotusten tunteminen työtä ja sen organisointia? Nopeuttaisiko se asiakkaan palvelutapah- tumaa? Auttaisiko se uusien palvelukanavien ja asiakasviestinnän suunnittelussa? Pitäisikö julkishallinnossakin ”maalata asiakkaan muotokuva” kuten usein tehdään liikemaailman asiakaspalvelussa?

Yli viiden miljoonan potentiaalisen asiakkaan ryhmittely ei ole aivan yksinkertaista. Etuuskittain ryhmiteltynä sairausvakuutusetuksia sai viime vuonna 3,8 miljoonaa henkilöä, lapsilisää maksettiin miljoonasta lapsesta, eläkettä 800 000:lle, työttömyysturvaa 300 000:lle, opintotukea 240 000 henkilölle ja yleistä asumistukea 155 000 ruokakunnalle. Etuuseriymissä asiakasmäärät ovat todella suuria, mutta ryhmien sisällä asiakkaan tarpeet ja odotukset voivat vaihdella rajusti.

Tutkija Hannu Mattila pohdiskelee, onko syvälinen ”asiakasmuotokuva” mahdollinen ja tarpeen, kun on kyse ns. massaetuksista. Toisaalta suurimpiin asiakasryhmiin kohdennettujen kysely-

jen avulla voitaisiin löytää joitakin selkeitä eroja palvelutarpeissa.

– Olisi kiinnostavaa tietää, mitä kaikkea liittyy esimerkiksi työttömäksi jäävän ihmisen elämäntilanteeseen. Millainen on hänen palvelutarpeensa jo ennen hakemuksen tuloa Kelaan.

Eri etuuksien päällekkäisyyksistä tarvitaan tietoa hakemusprosessin mallintamiseksi.

Esimerkiksi työttömyysturvan hakemisen yhteydessä haetaan useimmiten ainakin asumistukea tai sen tarkistusta. Palvelun suunnittelussa tällaiset yleisimmät ja selkeimmät kytkökset voisivat helpottaa asiakkaan asemaa, mutta myös nopeuttaa ja parantaa päätöksentekoprosessia.

– Asiakaspalautteistakin näkee, että ongelmatilanteita ja kritiikkiä aiheuttaa eri etuuksien yhteensovittaminen, mitä kaikkea pitää hakea, mistä ne haetaan ja mitä perutaan tai muutetaan. Palveluprosessin pitäisi opastaa eri etuuksien kytkennöissä toisiinsa.

Tutkimuksista taustatietoja

Tilastojen ja tutkimusten avulla saadaan tarkempaa tietoa eri asiakasryhmistä. Ensimmäiset asiakastutkimukset Kelasta teetettiin Suomen Gallupilla jo 1950-luvulla, mutta tutkimuksia laajennettiin ja muutettiin systemaattisemmaksi vasta 1980-luvun lopulla Kelan omassa sosiaaliturvan tutkimuslaitoksessa, nykyisellä tutkimusosastolla. Vuodesta 1996 lähtien on tietoja asiakaspalvelusta ja työoloista koottu systemaattisesti Kela-barometriksi kutsutun tutkimuksen avulla, minkä lisäksi teetetään säännöllisesti asiakas- ja sidosryhmätutkimuksia myös ulkopuolisilla tutkimuslaitoksilla.

Viimeisimpien tutkimusten mukaan asiakkaat ovat yleisesti erittäin tyytyväisiä Kelan palveluun. Yleisarvosana oli peräti

8,9 toimistossa äskettäin asioineiden keskuudessa ja keskimäärin 7,7 yleisessä imagotutkimuksessa.

– Vaikka Kela-barometrin asiakas- kyselyistä ei saada syvempää tietoa eri asiakasryhmien palvelutarpeista, niistä saadaan jonkin verran yleistettävää taustatietoa asiakkaiden palvelukokemuksista. Sairaanhoidokorvausten hakijat ovat ryhmänä tyytyväisimpiä asiakkaita. Työttömät, yleisen asumistuen saajat ja opiskelijat ovat kriittisimpiä Kelan palveluita kohtaan. Selkeä yhteys tyytymättömyyteen on myös sillä, kuinka monta kertaa joutuu olemaan yhteydessä Kelaan saman asian hoitamiseksi, Hannu Mattila toteaa.

Tutkimusten perusteella voi päätellä, että asiakas odottaa saavansa hakemuksensa kuntoon yhdellä asioinnilla. Varsinkin silloin, kun etuudella on suuri merkitys hakijan taloudelle, asian käsittelyn nopeus myös ratkaisee.

– Tyytymättömyyden ja pienituloisuuden yhteyttä ei ole barometrin perusteella selvitetty sen tarkemmin. Kelan palvelun piikkiin voi mennä myös yleinen tyytymättömyys etuuden pienuuteen.

Suhteellisen vähän on tutkittu myös maahanmuuttajia asiakasryhmänä. Mitä muita erityisiä palvelutarpeita heillä on kuin tulkkipalvelut? Voidaanko heitä edes niputtaa yhteen ryhmään palvelutarpeita kartoitettaessa, sillä maahanmuuttajien keskuudessa kieli-, ammattitaito- ja kulttuurierot ovat ehkä suurempia kuin kantaväestössä.

Sama koskee eri vammaisryhmiä ja pitkäaikaissairaita. Yksilöllisiä palvelutarpeita on siis kaikkien ryhmittelyjen sisällä, puhutaanpa sitten suurista ”massaetuksista” tai marginaalisista etuuksista, kuten maahanmuuttajan erityistuki.

Työttömien tilanne huolettaa

Asiakaspalvelun toimivuutta voisi katsoa

Kuva Annika Söderblom

– Asiakaspalvelussa tarvitaan pelisilmää. Palvelutarpeet vaihtelevat ihmisen elämäntilanteen mukaan. Kokonaisuuden näkeminen on haasteellinen tehtävä, tutkija Hannu Mattila sanoo.

myös ”toimijoiden” näkökulmasta. Sosiaali- ja terveysturvan keskusliiton julkaisema Sosiaalibarometri 2006 vahvistaa aiempien barometrien tulokset, joiden mukaan heikoimmassa asemassa olevat ryhmät alkavat syrjäytyä pysyvästi. Yhteiskunnan keskeisiä hyvinvointipalveluita tuottavien työvoimatoimistojen, terveyskeskusten, sosiaalitoimistojen ja Kelan toimistojen johtajat kantavat huolta alueensa työttömistä, päihdeongelmaisista

ja mielenterveyskuntoutujista.

Pitkäaikaistyöttömien tilanteeseen on haettu ratkaisua työvoiman palvelukeskuksista, joissa työvoimatoimisto, sosiaalitoimisto ja Kela tarjoavat yhteispalvelua. Niiden toiminta sai Sosiaalibarometrisia myönteisiä arvioita, vaikka keskuksat eivät vielä ole kovin hyvin onnistuneen pitkäaikaistyöttömien työllistämässä ja heidän työ- ja toimintakykynsä parantamisessa. Niissä kuitenkin voidaan pa-

neutua pitkäaikaistyöttömien palveluun huomattavasti perusteellisemmin kuin kunkin toimijan omissa yksiköissä. Sosiaalibarometrin tulosten pohjalta näyttää selvästi siltä, että kamppailussa niukkenevista resursseista kärsivät eniten heikoimmassa asemassa oleville suunnatut erityisosaamista vaativat palvelut. Palvelujen saatavuus riippuu asiakkaan asuinpaikasta ja elämäntilanteesta, mikä vaarantaa kansalaisten yhdenvertaisuuden. ■

Asiakkaina koko väestö

■ Tilastokeskuksen väestötilastojen mukaan Suomessa asuvakinaisesti vuoden 2005 lopussa 5 255 580 henkilöä. Heistä Suomen kansalaisia oli 5 141 728 eli 97,8 prosenttia ja ulkomaiden kansalaisia oli 113 852 eli 2,2 prosenttia. Ulkomaiden kansalaisten määrä lisääntyi vuoden aikana 5 506 henkilöllä.

Suurimmat ulkomaalaisten ryhmät olivat Venäjän (24 621 henkeä), Viron (15 459 henkeä), Ruotsin (8 196 henkeä) ja Somalian (4 704 henkeä) kansalaiset.

Väestöstä äidinkieltään suomenkielisiä oli 4 819 819 henkeä (91,7 %), ruotsinkielisiä 289 675 henkeä (5,5 %) ja saamenkielisiä 1 752 henkeä (0,03 %).

Muita kuin suomea, ruotsia tai saamea äidinkielenään puhuvia oli 144 334 eli 2,7 prosenttia väestöstä. Suurimmat vieraskielisten ryhmät olivat venäjänkieliset (39 653 henkeä), vironkieliset (15 336 henkeä), englanninkieliset (8 928 henkeä), somalinkieliset (8 593 henkeä) ja arabiankieliset (7 117 henkeä).

Erilaisia perheitä

Tilastokeskuksen tietojen mukaan Suomessa oli vuoden 2005 lopussa 1 426 000 perhettä. Perheisiin kuului 77 prosenttia väestöstä. Kaksi kolmasosaa perheistä oli avioparien perheitä, 21 prosenttia avoparien perheitä ja yhden vanhemman perheitä vähän alle 13 prosenttia. Saman sukupuolen rekisteröityjen parien perheitä oli 828.

Lapsiperheitä oli 592 000 ja niistä yleisin oli edelleen

avioparin muodostama perhe, 62 %. Avoparien ja yksinhuoltajaäitien lapsiperheitä on lähes saman verran, 17–18 prosenttia lapsiperheitä. Alle kolmessa prosentissa lapsiperheitä asuu lasten kanssa pelkästään isä. Lapsiluku perheessä on km. 2,3 lasta.

Uusperheitä oli vuoden 2005 lopussa 52 000. Uusperheessä on vähintään yksi alle 18-vuotias vain toisen vanhemman lapsi. Näitä lapsia oli 76 000. Vähän yli puolet uusperheen vanhemmista oli avoliitossa.

Tuloerot kasvavat

Tilastokeskuksen tulonjakotilaston 2004 mukaan kotitalouksien väliset tuloerot kasvoivat selvästi edellisvuoteen verrattuna. Kasvua selittävät omaisuustulot, joita kotitaloudet saivat vuonna 2004 reaalisesti keskimäärin 13 prosenttia enemmän kuin vuotta aikaisemmin.

Suomessa oli noin 616 500 pienituloista henkilöä. Pienituloisia oli väestöstä 11,9 prosenttia, mikä on jonkin verran enemmän kuin vuotta aikaisemmin. Suurituloisimman kymmenyksen tulot kasvoivat keskimäärin runsaat 7 prosenttia edellisvuodesta. Pienituloisimman kymmenyksen tulot kasvoivat 3 prosenttia. Vuosina 1995–2004 ylin tulokymmenyksen kasvattanut tulojaan vuodessa keskimäärin noin 5 prosenttia, kun alimmassa tulokymmenyksessä kasvu on ollut puolitoista prosenttia. ●

Europeisk läkemedelsdatabank behövs

■ Ett samhälles läkemedelskostnader kan hållas i styr på tre olika sätt: man försöker inverka på prissättningen, på ersättningsgiltigheten eller på förskrivningarna.

Beträffande prissättningen handlar det primärt om de överläggningar mellan samhället och läkemedelsindustrin där finansierarnas totala kostnader och läkemedelsföretagens inkomst avgörs.

Beträffande ersättningsgiltigheten handlar det om fördelningen av kostnadsansvaret mellan patient och samhälle. Beträffande förskrivningspraxisen är det ytterst fråga om växelverkan mellan samhället och läkarkåren.

Enligt regeringsrådet Lauri Pelkonen från social- och hälsovårdsministeriet så ökar förskrivningspraxisens strategiska betydelse som utgiftshämmande faktor, eftersom en stor del av totala kostnadsökningen beror på en övergång till nya och dyrare läkemedel.

– Ett väldigt stort framsteg med tanke på kostnads- hanteringen skulle t.ex. vara en läkemedelsdatabank, gemensam för hela Europa och med uppdaterad information om ersättningsgiltighet och om priser och konsumtion, säger Pelkonen.

– En sådan databank skulle möjliggöra faktiska jämförelser mellan olika länder och skulle på så sätt vara till stor hjälp för de myndigheter som deltar i prissättningen.

Fast det lär nog dröja ett tag innan den blir verklighet.

Lauri Pelkonen har skrivit sin licentiatavhandling om strategier för läkemedelskostnads- hantering inom EU. Avhandlingen hänför sig till programmet för yrkesinriktad fortbildning inom socialförsäkringssektorn (TOPSOS) vid universitetet i Åbo.

Kravet på särskilda kostnader vid handikappbidrag borde slopas

■ Enligt direktör Helena Pesola vid FPA skulle handikappbidraget kunna beviljas mera ändamålsenligt om lagstiftningen ändrades:

– Villkoren för bidraget i den lägsta ersättningskategorin är stränga; beviljandet förutsätter både sjukdoms- eller handikapporsakade men och särskilda kostnader plus utredningar härvidlag. Till exempel vid vårdbidrag för pensionstagare räcker det med antingen hjälpbehov, behov av handledning och tillsyn eller alternativt med särskilda kostnader.

Vad gäller merkostnaderna så pågår vid avdelningen för pensioner och utkomstskydd vid FPA som bäst en utredning i syfte att kartlägga de särskilda kostnader som för närvarande beaktas och att bland annat utvärdera möjligheterna till klarare anvisningar beträffande dessa.

– Man kan också fråga sig om inte kravet på särskilda kostnader kunde slopas – oftast har ju sökandena så stort behov av hjälp att de får rätt till handikappbidrag redan på den grunden.

Utredningen blir klar under hösten. Då inleder FPAs avdelning för pensioner och utkomstskydd förhandlingar med social- och hälsovårdsministeriet om eventuella lagändringar bland annat vad gäller kravet på merkostnader.

Den höga andelen avslag på ansökningar om handikappbidrag jämfört med andra trygghets förmåner beror enligt Helena Pesola till stor del på de stränga villkoren för bidraget i den lägsta ersättningskategorin. Både men och särskilda kostnader krävs.

– Här vore en lagändring på sin plats.

Forskning behövs vid FPA, men ökad aktivitet måste till

■ FPAs forskningsverksamhet blev väl betygsatt i den slutrapport som nyligen utarbetats av en utomstående utvärderingsgrupp. Rapportens förslag till utveckling kommer utan dröjsmål att tas under behandling.

Utvärderingsgruppen, under ledning av professor Jorma Rantanen och med docent Raija Julkunen och professor Pentti Vartia som ledamöter, presenterade i juni resultaten av sitt arbete som pågått ett år. Utvärderingen täcker FPAs forskningsverksamhet under perioden 2001-2005.

I rapporten konstateras att forskningen är en lagstadgad verksamhet vid FPA och att den spelar en betydande roll inom den forskningsverksamhet som bedrivs kring den finländska sociala tryggheten och hälsostryggheten. För att

FPAs samhälleliga uppgift skall kunna genomföras på ett fullödigt sätt behövs allt mer forskningsbaserad kunskap.

FPA-forskningen är enligt utvärderingen relevant, både med tanke på FPAs operativa verksamhet och med tanke på FPAs samhälleliga uppgift. Forskningen är i genomsnitt produktiv, trots stora variationer inom olika delområden. Kvalitativt är den genomgående på en acceptabel, i vissa fall utomordentlig, vetenskaplig nivå.

Beträffande det internationella inslaget i forskningen och även beträffande den vetenskapliga ambitionen finner utvärderarna sådant som bör förbättras. De vill se ett mera föregripande grepp och aktivt ibruktage av nya forskningsmetoder och approacher samt aktivare medverkan i vetenskapliga publikationer inom området.

Familjevänliga arbetsgivare värdesätts

■ Pedagogie doktor Tuula Piensoho från Utbildnings- och utvecklingscentret Palmenia har intervjuat anställda vid sju olika företag om hur de förmår samordna de krav som arbetet och familjen ställer.

Situationen vid dessa sju företag var inte på något sätt dålig:

– Samordningen går ganska bra vid de här företagen. Å andra sidan finns det personer vars livssituation är så full av krav att det blir problem med tidsanvändningen och med de egna nätverk som behövs.

Enligt Piensoho hindras

en balanserad samordning av familje- och arbetsrelaterade krav i dessa fall av stela rutiner:

Att samordna arbete och familj bör enligt Tuula Piensoho inte vara omöjligt.

Men det är ingen liten utmaning:

– Ett gott samarbete individer, familjer, arbetsplatser och hela samhället emellan krävs för att arbete och familj skall stödja varandra i så många fall som möjligt, säger Piensoho.

– Alltför få arbetsplatser i Finland har förstått att en välfungerande samordning mellan arbete och familjeliv är ett slags trumfkort och en framgångsfaktor för företaget.

Needed: A European-wide database on medicines

■ Societies have three main ways of keeping medicine costs under control. They may attempt to influence the price of medicines, the availability of reimbursements or the prescription practices.

The first of these, the pricing of medicines, is essentially a matter of consultation between society and the pharmaceutical industry, in which the shares of the individual funders of the reimbursement system are worked out and the revenues of the pharmaceutical companies are determined.

Second, decisions about the availability of reimbursements for particular medicines determine the proportion in which the costs of the system are shared between patients and society.

Finally, influencing prescription patterns is fundamentally about an interaction between doctors and society.

Lauri Pelkonen of the Ministry of Social Affairs and Health estimates that influencing prescription practices will become an even more central strategy for cost containment, since much of the increase in total outlays is due to the adoption of newer and more expensive medicines.

From a cost-containment perspective, a European-wide integrated database on the reimbursement coverage, pricing and consumption of medicines would be a huge step forward, Pelkonen says. Enabling real comparisons between individual countries,

such a system would help authorities involved in the price determination process. However, a database like this is unlikely to materialise anytime soon. Lauri Pelkonen's licentiate thesis on strategies for the cost containment of pharmaceuticals in the EU was approved in May in the University of Turku as part of the TOPSOS continuing education programme.

Disability Allowance and the "additional expenses" requirement

■ Director Helena Pesola of Kela, the Social Insurance Institution of Finland, thinks that certain changes in legislation could improve the targeting of the disability allowance.

She says that even the allowance with the lowest rate of payment is subject to strict eligibility criteria and requires that the potential recipient is able to show evidence that he or she suffers from a particular handicap or incurs additional expenses from an illness or injury. By contrast, applicants for the care allowance for pensioners need only present evidence of a need for assistance, guidance or supervision, or alternatively of additional expenses.

The Social Insurance Institution's Pension and Income Security Department is preparing a report outlining the types of additional expenses currently accepted and analysing whether it would be possible to adopt more straightforward guidelines on additional expenses.

Since most persons seeking the allowance need assistance to the extent that they meet the requirements for disability allowance, perhaps it should be considered whether the requirement concerning additional expenses could be done away with, Pesola says.

The report will be completed in the autumn. The Pension and Income Security Department will then start negotiations with the Ministry of Social Affairs and Health about possible changes in legislation, covering such issues as the elimination of the additional expenses requirement.

The denial rate of the disability allowance is much higher than that of other benefits. According to Helena Pesola, this is due to the strict eligibility criteria – requiring both a need of assistance and the presence of additional expenses – which apply to the lowest disability allowance. A change of legislation could rectify the situation, Pesola says.

Kela's research operations serve a useful purpose but a more active approach is needed

■ In early June, a team of outside evaluators presented a final report assessing the research operations of Kela. The improvements recommended in the report will be given prompt attention.

Headed by Professor Jorma Rantanen, the team, which also included Docent Raija Julkunen and Professor

Pentti Vartia, carried out a year-long evaluation of Kela's research operations between 2001 and 2005.

In the report, the evaluators state that Kela is under a legal mandate to carry out research, and that the research has an important role in the wider field of Finnish research on social policy and health care. Research-based information is increasingly needed for Kela to fully carry out its role in Finnish society.

The evaluators find the research relevant both to Kela's operations and to its role in society. On the whole, research productivity is good, though there are big differences between individual areas of research. The academic quality of the research is generally satisfactory and in some cases excellent.

According to the evaluators, the research activity should become more internationally oriented and scientifically ambitious. A more proactive approach is needed, new methods and approaches should be adopted more readily, and research results should be published more actively in research journals.

Family-friendly employers are appreciated

■ Tuula Piensoho, PhD (Education), of the University of Helsinki Palmenia Centre for Continuing Education interviewed employees from seven companies about their efforts to balance work and family demands.

She found that the

situation was generally good in all of the seven companies. Each makes it possible for their employees to achieve a balance between work and family. Yet there are individuals who are going through a very challenging time in their lives and who may encounter problems with time management or the lack of peer support.

In such situations, inflexible practices may prevent them from achieving a balance between work and family.

Tuula Piensoho does not think that balancing work and family needs is an impossible task, but it does pose major challenges. In order to achieve a mutually reinforcing balance between work and family demands, cooperation between individuals, families, workplaces and the society at large is needed, Piensoho says.

Too few Finnish workplaces realise that a good balance between work and family life is an essential success factor for the company.

Kuva Mauri Helenius

Kela|Fpa[®]

PL 450, 00101 HELSINKI | PB 450, 00101 HELSINGFORS